

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

J. Horsman, Dordrecht

De dubbele bodems van Pinksteren

Het Paasfeest en het Pinksterfeest zijn als met een onzichtbaar touwtje met elkaar verbonden. Als Pasen laat valt is Pinksteren laat en als Pinksteren vroeg is, dan is Pasen ook vroeg. De oorzaak is natuurlijk duidelijk: Pinksteren valt 50 dagen na Pasen. Maar Pasen en Pinksteren hebben meer met elkaar te maken dan alleen een toevallige afstand van 50 dagen op de kalender.

Pasen en Pinksteren komen we in het Oude Testament tegen als Pé-sach en het 'Wekenfeest'. Het zijn oogstfeesten. Met het Paasfeest wordt het begin van de graanoogst gevierd, met Pinksteren het einde van de graanoogst. Paasfeest is het feest van de gersteoogst, Pinksteren is het feest van de tarweoogst.

Wat met Pasen is begonnen, wordt met Pinksteren voltooid.

Nu zijn Pasen en Pinksteren niet alleen maar oogstfeesten. Het Paasfeest was in het Oude Testament ook, of juist het feest van de uittocht, van de bevrijding uit Egypte. Het feest had daarmee een diepere dimensie, een dubbele bodem. Alsof het wilde zeggen: De God van het leven, die leven geeft door het brood uit de aarde te doen opspruiten, die God heeft vrijheid gegeven aan het slavenvolk. En zo was dankdag voor de gersteoogst geworden tot bevrijdingsdag, de dag van de herdenking van de geboorte van de natie.

Bij het oude wekenfeest werd afgesloten wat met Pasen was begonnen. Is er bij dat wekenfeest ook een diepere dimensie gekomen, vergelijkbaar met de diepere dimensie die aan Pasen was toegevoegd? In het Oude Testament komen we niet zo een dubbele bodem, een omzetting van het wekenfeest tegen. Het bleef gewoon het feest van de afsluiting van de oogst. Maar in de Joodse traditie vinden we wel dat aan het Pinksterfeest een diepere betekenis wordt toegekend. In de traditie wordt het Pinksterfeest verbonden met de wetgeving op de Sinaï. Nu is het niet zeker wanneer precies die verbinding voor het eerst is gelegd, maar het lijkt zeer waarschijnlijk dat die tradi-

tie bekend was in de tijd van Jezus. En het is een traditie, die blijkt geeft van het verstaan van de Schrift. Als immers de uittocht samenviel met de datum van het Paasfeest, dan komt het wel uit dat de Israëlieten na ongeveer vijftig dagen bij de Sinaï waren. In Exodus 19:1 staat „in de derde maand”. In populaire vertalingen staat: „na drie maanden”, maar 'in de derde maand' kan alles betekenen tussen één en drie maanden (vergelijk 'de derde dag' van het opstandingsverhaal). Het is op zijn minst een mooie gedachte: *Wat met Pasen was begonnen (de uittocht) wordt met Pinksteren voltooid (de wetgeving)*. Op de vijftigste dag of, naar onze wijze van tijdrekenen op de negen- en veertigste dag, na zeven weken breekt een volmaakte dag aan.

De voltooiing van de uittocht is de wetgeving. Het volk is verlost uit Egypte, maar waartoe is het verlost? Het antwoord vinden we na zeven maal zeven dagen: *De woorden van Gods Verbond*. God zelf verbindt zich aan zijn volk en laat zien hoe de grondwet van het verbond eruit ziet: De Tien Woorden uit Exodus 20, de Tien Geboden. Tien voorschriften om te *leven*. Om *echt* te leven. Want daartoe was het volk uit Egypte verlost.

In het Nieuwe Testament krijgt het Paasfeest weer een nieuwe dimensie. De symbolen van het Paasfeest worden opgeëist door Jezus. De echte bevrijding komt door Hem, de echte verzoening niet door het bloed van een lam maar door het bloed van Jezus Christus. Pasen wordt méér dan de geboorte van de Joodse natie, het wordt de dag van de geboorte van de wereldkerk. Vanaf dat moment worden de volken genodigd. „Het is volbracht!” En de Paasmorgen levert daarvan het stralende bewijs.

In het Nieuwe Testament krijgt ook het Pinksterfeest weer een nieuwe dimensie. Ook hier kunnen we zeggen:

Wat met Pasen is begonnen, wordt met Pinksteren voltooid.

Het lijden en sterven, het offer van Christus is op zichzelf natuurlijk volmaakt, dat heeft geen voltooiing nodig.

Maar hoe zal de werkelijkheid van dat offer, van die verzoening naar de mensen toekomen?

– Je zou het de mensen kunnen vertellen!

Ja, lag het maar zo eenvoudig. Je kunt de mensen het evangelie wel vertellen, maar tussen vertellen en overtuigen ligt een hele kloof. Hoe komt de boodschap nu áán bij de mensen. Hoe wordt hun hart geraakt, zodat ze niet alleen maar hóren over verlossing, maar ook werkelijk verlost worden.

De kloof tussen vertellen en overtuigen kan alleen worden overbrugd door Gods Geest. Hoe zouden wij deel krijgen aan Christus dan door Gods Geest. Het evangelie is niet een aardig verhaal dat redelijk in de

**33e jaargang - nr. 10.
12 mei 1989**

In dit nummer

- 161 J. Horsman
De dubbele bodem van Pinksteren
- 163 A. van der Dussen
Fundamentalisme
- 165 M. Maljers-Kroes
Tussen kerk en keuken
- 166 D.W.L. Milo
Trommius en de vrouw
- 168 J.G. Knol
Verbond, welvaart en orde
- 172 M. Vrijmoeth-de Jong
Kind en Pinksterfeest
- 174 R. Ganzevoort
Samenwonen wordt toch niet verboden?

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E.R. Postma
J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Uit breder kring

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
A.J. van Veelen-Vis
Postbus 258,
3740 AG Baarn.
Tel. 02154-23546.
Gironummer 404945 t.n.v. Geref.
Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

f 55,- per jaar of f 30,- per half jaar.
Voor studenten f 44,- per jaar.
Buitenland f 79,- per jaar of f 99,- per luchtpost. Bij vooruitbetaling te voldoen.

Advertenties

Tarief: 50 ct. per mm. Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk maandagmorgen, in de week van verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-13080. Fax 92619.

Druk

"Steenbergen", Zeist.

markt ligt. Het evangelie is een teken van tegenspraak. Het botst met onze eigen gedachten. Het dringt ons tot een keuze, tot overgave of tot verzet.

Hoe kunnen zwakke mensentongen die boodschap ooit verwoorden!

Daar spreekt het Pinsterfeest van. Het Pinksterfeest gaat gepaard met tekenen. Met richtingwijzers.

„Toen de Pinksterdag aanbrak waren ze allen bijeen.”

Zo begint Handelingen 2.

Je zou ook kunnen lezen: „Bij het vervuld worden van de vijftigste dag”. Dat geeft aan dat die dag niet zo maar kwam na de vorige, maar dat de tijd rijp was. „Zij waren allen bijeen”. Hoevelen dat waren laten we nu even in het midden. Laten we eens letten op de tekenen, die gebeuren en wat die betekenen.

Er is sprake van een geweldige windvlaag en van tongen als van vuur.

Een windvlaag, een storm, die stormenderhand over de hele wereld gaan zal, als teken van Gods Geest – zo zal het gaan. De Geest wordt vaker samen genoemd met de wind. Bijvoorbeeld bij Nicodemus: „De wind blaast waarheen hij wil, gij hoort zijn geluid en weet niet vanwaar hij komt of waar hij heen gaat – zo is een ieder die uit de Geest geboren is” (Johannes 3:8). De wind is iets raadselachtigs. Onzichtbaar en toch met grote kracht. Hij kan grote schade aanrichten en is niet te vangen. Daar komt nog bij, dat voor Joodse oren geest en wind hetzelfde woord is. Beide beteken: adem. De geest van de mens is zijn levensadem. De wind wordt genoemd: de adem van God. Zo is een stormvlaag, of liever, het geluid ervan, zonder dat een blad opwaait, een krachtig en verstaanbaar teken van Gods Geest, die niet te berekenen is en die waait waarheen hij wil.

De windvlaag is een teken, bestemd voor het oor. Een teken om te horen. Maar er valt ook iets te zien. Tongen als van vuur. Ook vuur staat vaak als teken van Gods tegenwoordigheid. Denkt u maar aan Mozes en de brandende braambos. Een vuur, zonder dat er brand was. Bij de wetgeving op de Sinaï waren er ook bliksemstralen te zien geweest.

Op de Pinksterdag is er vuur op de discipelen, zonder dat ze in brand staan.

Ook Johannes de Doper had reeds gesproken over 'dopen met vuur'. Hier ondergaat de gemeente de vuurdoop.

Vuur. Het kan verwarmen, licht geven, maar ook verteren. Een teken dat luide spreekt.

Maar er gebeurde nog méér.

Zij beginnen te spreken in andere tongen.

Let wel, dat is niet een geïsoleerd gebeuren. Het is één van de tekenen die te zien en te horen zijn. Zij spreken in andere tongen.

Wat gebeurt er precies?

Spreken ze allen een andere aparte taal of is er sprake van tongentaal, zoals we die op andere plaatsen in de Bijbel tegenkomen? Hebben de discipelen werkelijk gesproken in andere talen of hebben ze gesproken in geestvervoering en hebben de omstanders daarin ieder hun eigen taal herkend? Och, het maakt eigenlijk weinig uit.

Het ene is even wonderlijk als het andere. Het gaat om het teken. Een teken dat er grenzen worden overschreden, dat taalbarrières worden overwonnen.

Zoals bij het sterven van Jezus graven open gingen als teken van de overwinning op de dood – een voorproeve van wat er komen gaat – zo is bij de uitstorting van de Heilige Geest éven duidelijk wat er zal gebeuren als de Heilige Geest barrières, ook van de taal, doorbreekt. Het is het omgekeerde van het gebeuren bij de torenbouw van Babel. Toen werden de mensen die één taal spraken verward. Hier vallen grenzen weg.

Er is een Joodse overlevering, dat toen de wet van God op de Sinaï werd afgekondigd, al de zeventig volken van de wereld, die in hun eigen taal hebben gehoord. Als die traditie reeds in Jezus' dagen bekend was, zou het teken daardoor nog sterker spreken.

Wij hoeven in onze situatie alleen maar Nederlands te spreken om de grote daden van God door te vertellen. En, dan, dan kan het wonder zich opnieuw voltrekken. Dat via u, Gods Geest iemand aanspreekt en overtuigt. Pinksteren is daarvan een hoopvol teken.

De Here God wil in zijn dienst mensen gebruiken. Gebruiken. U mag instrument zijn.

Gods Geest wil zich via mensen een weg banen naar het hart van andere mensen. Bent u bereid in dienst te staan van de Geest? Dat is de vraag die we elkaar op het Pinksterfeest moeten stellen.

De kracht van Gods Geest is onbegrensd, daar zal het niet aan liggen. Dat bewijst Pinksteren.

Drs. A. van der Dussen, Eindhoven

Fundamentalisme (1)

1. Van Opbouw tot Khomeini

Het lijkt mij zinvol om in dit en de komende nummers van 'Opbouw' iets te schrijven over het fundamentalisme. Die term blijkt namelijk verschillend gebruikt te worden en gaat daardoor aan duidelijkheid verliezen.

In de eerste plaats is het een aanduiding van een bepaalde wijze van bijbellezen. Zo schreef drs. H. de Jong in mei 1986 een artikel in dit blad onder de titel *Tussen fundamentalisme en modernisme*. Daarin noemde hij het 'fundamentalistisch' om „allerlei oneffenheden (in de bijbel) op een gewrongen wijze weg te praten”.

In de tweede plaats wordt de term gebruikt in discussies rond de feitelijkheid van de geboorte van de Here Jezus uit de maagd Maria en zijn lijfelijke opstanding uit het graf. Toen bv. de Duitse theoloog Uta Ranke-Heinemann in 1987 het leerstuk van de maagdelijke geboorte verwierp, werden mensen die daar tegen een fel protest aantekenden als 'fundamentalist' betiteld. Dan gaat het dus over meer dan over een „gewrongen wegraten van oneffenheden in de bijbel”.

Een weer ander gebruik van de term 'fundamentalisme' treft men aan, waar bepaalde fanatieke vormen van godsdienst ermee worden aangeduid. Zo kunnen de Amerikaanse televisie-dominees in éénadem genoemd worden met de Iraanse leider Khomeini: vanwege hun even extreme als intolerante religieuze instelling worden zij als 'fundamentalist' aan de schandpaal genageld. Dat alles levert een verwarrend beeld op. De verwarring neemt nog toe, doordat het woord 'fundamentalisme' hoe langer hoe meer gaat fungeren als een benaming voor alles wat in tegenstelling staat tot het 'verlichte' denken van de moderne tijd. Zo kwam ik in 'Trouw' de bespreking van een boek tegen, waarin de klassieke theologie van de Reformatie 'orthodox-fundamentalistisch' werd genoemd, dit dan in tegenstelling tot het later opkomende humanisme, agnosticisme en atheïsme. En in een interview met dezelfde krant zei een – overigens tamelijk behoudende – rechter: „De buitenlanders zijn wat drugs betreft fundamentalisten. Die geloven nog in zware straffen.” Als dat zo doorgaat, is niemand die zich onwennig beweegt in het moderne levensklimaat, zijn leven als niet-fundamentalist nog zeker!

2. Wat is fundamentalisme?

Hoog tijd dus voor de vraag, wat fundamentalisme nu precies is. Het is onomstreden, dat de term in zwang is gekomen nadat in Amerika van 1910-12 een reeks geschriften werd gepubliceerd onder de titel *The Fundamentals*. Daarin werd het christelijk geloof scherp afgezet tegen het evolutionisme van Darwin en de radikale Schriftkritiek van de 19e eeuw. Men poneerde de onopgeefbaarheid van 5 punten: de foutloosheid van de bijbel, de maagdelijke geboorte, het plaatsvervangend zoenoffer van Christus, zijn lijfelijke opstanding en zijn wederkomt. De beweging van waaruit dit protest ontstond en die er verder vorm aan gaf, is sindsdien 'fundamentalisme' genoemd.

Toch is hiermee nog niet precies aangegeven wat wij onder het fundamentalisme hebben te verstaan. Er zijn namelijk heel veel christenen die het evolutionisme afwijzen en de bijbelse verkondiging van de grote heilsfeiten zeer serieus nemen, zonder dat zij thuishoren in die uit Amerika afkomstige protestbeweging. Ik geef daarom in 5 punten een nadere karakterisering van het fundamentalisme, waarbij ik heel wat ontleen aan het kritische en uitvoerige boek *Fundamentalism* van de Britse bijbelgeleerde James Barr.

Karakterisering in 5 punten

1. Het fundamentalisme komt tegenover de Schriftkritiek in die zin op voor de betrouwbaarheid van de bijbel, dat het er van uit gaat dat er in de bijbel absoluut geen fouten staan. Het een hangt met het ander samen: de gedachtengang is namelijk, dat de bijbel alleen betrouwbaar is in zijn verkondiging van de grote heilsfeiten, als hij in alles betrouwbaar is. Dus gaat men ervan uit dat er in de Schrift geen enkele onjuistheid of vergissing voorkomt.

2. Het fundamentalisme staat zeer argwanend en vijandig tegenover de moderne theologie en bijbelwetenschap. Het staat niet open voor een zakelijke bestudering van werken die in meerdere of mindere mate Schrift-kritisch getoonzet zijn, maar wijst ze fel af zonder er wezenlijk op in te gaan.

3. Binnen het fundamentalisme heeft men er grote moeite mee, gelovigen die anders denken als 'ware christenen' te zien. De instemming met de hierboven genoemde fundamentele geloofswaarheden is daarvoor een beslissend criterium. Zo is het problematisch voor een

fundamentalist, om iemand die bv. niet gelooft dat de Here Jezus uit de maagd Maria geboren is, als ware broeder of zuster in de Here te erkennen.

4. Het fundamentalisme is nauwelijks geïnteresseerd in de theologische doordenking van het evangelie. Het hanteert de fundamentele geloofswaarheden als losse leerstukken waarmee instemming betuigd moet worden, zonder dat zij in hun onderlinge samenhang worden gezien en gehonoreerd. Zo wordt er bv. heel sterk gehamerd op de lijfelijke opstanding van de Here Jezus, maar laat men na om de plaats van de opstanding in het geheel van de heilsgeschiedenis te bepalen.

5. Het fundamentalisme is in die zin een 'modern' verschijnsel, dat het zich door een moderne probleemstelling kenmerkt. Het is immers een reactie op de opkomst van de moderne natuurwetenschap en de moderne kritische benadering van de bijbel. Daardoor onderscheidt het zich van bv. de klassiek reformatische benadering van het geloof, die veel onbevanger met oneffenheden in de bijbel en het scheppingsverhaal omging.

3. Omgaan met de bijbel

Het loont de moeite om speciale aandacht te geven aan de manier, waarop het fundamentalisme met de bijbel omgaat. Niet voor niets staat de 'foutloosheid' van de bijbel bovenaan de lijst van fundamentele geloofswaarheden. Als je ergens de 'huisstijl' van het fundamentalisme terugvindt, dan wel in zijn kijk op de Heilige Schrift.

Uitgangspunt is, dat Gods woord in de bijbel absoluut geen hinder ondervindt van de menselijke bijdrage aan de totstandkoming van Oude en Nieuwe Testament. Weliswaar zijn mensen inderdaad ingeschakeld om Gods openbaring op schrift te stellen, maar die heeft daarbij niets van zijn verblindende glans verloren. Het menselijke karakter van de bijbel is volkomen ondergeschikt aan de goddelijke inhoud. Er ligt hier een parallel met de visie van de fundamentalisten op de persoon van Christus. Van de oude kerk hebben zij de belijdenis overgenomen, dat Hij werkelijk God en werkelijk mens is, maar in de praktijk funktioneert die belijdenis nogal eenzijdig: Christus' mens-zijn wordt overstraald en gedomineerd door de majesteit van zijn God-zijn. Zo is het ook met de bijbel: Gods Woord komt tot ons in mensenwoorden, maar die zijn als

het ware doortrokken van hemelse volmaaktheid. Dat betekent, dat de bijbel per definitie een gaaf geheel is, waarin geen enkele oneffenheid of onjuistheid kan voorkomen. Want stel, dat een bijbelschrijver een fout zou maken bij het verslag van een gebeurtenis, of een bewering zou doen waarvan de natuurwetenschap zou vaststellen dat ze onjuist is, dan zou de bijbel niet meer het volmaakte en betrouwbare woord van God zijn. Met de konsekwenties hiervan gaan we over twee weken verder.

A. v. Schijndel, Den Helder

Kaart van Ned. Geref. Nederland

Plaatsen waar elke zondag Nederlands Gereformeerde Kerkdiensten gehouden worden

Pastorale Notitie

J. Kranenburg, Rolde

Wijsheden en stoofperen

Bij de naam Rijnsdorp, over wiens 'Laatste Gedachten' het in mijn vorig stukje ging, moet ik er altijd aan denken dat de wijze in deze wereld nooit een stem heeft die ver draagt. Je kunt met de grootste onbenulligheden de einden der aarde bereiken maar de wijsheden

komt vaak maar een paar straten ver. Waarom ik daar nu juist bij de naam Rijnsdorp aan moet denken? Dat ga ik u vertellen.

Op de zondag na het overlijden van Rijnsdorp, in 1982, preekte ik in één van onze grote steden. Het was niet in één van onze kerken. Ik ging kerkelijk vreemd, om zo te zeggen. Er speelde een organist van naam, die voor de dienst zelf even het briefje met mij door kwam nemen. Ik vertelde hem dat ik in verband met het overlijden van Rijnsdorp het enige gezang in de liturgie had opgenomen dat van Rijnsdorp in het liedboek staat: Gezag 476 'Eeuwig Woord, U willen wij bezingen'. De organist keek mij verwonderd aan en vroeg: „Rijnsdorp? Wie is dat?” Er was geen tijd om lucht te geven aan mijn ergernis. Dat was maar goed ook, want hierbij past eigenlijk geen ergernis. Er zit namelijk een aardige kant aan.

Prediker vertelt ons van een kleine belegerde stad en een arme wijze man die de stad had kunnen redden door zijn wijsheden. Maar geen mens dacht aan die arme man. Nu zou je verwachten dat Prediker hierbij weer aantekent dat ook dit ijdelheid is, maar merkwaardigerwijs zegt hij: „...ik zag dit als wijsheden onder de zon en het maakte grote indruk op

mij” (Prediker 9:13). Prediker vond deze hele stand van zaken eigenlijk wel aardig en dat is het ook. Het is op zichzelf wijsheden dat de wijsheden in deze wereld meestal aanwezig is in een gestalte waar je zomaar langs loopt en die je ook zo vergeet. Een arme man. Veronderstel dat de wijsheden altijd een stem had als een brulboei, die je door de mist heen in wijde omtrek kunt horen. Dan zouden de grootste schreeuwers het altijd winnen. Had die arme man in die belegerde stad zijn stem niet kunnen verheffen? Nee, dat behoorde nu juist bij zijn wijsheden.

„Wijsheden laat zich niet uitventen”, zei iemand, „stoofperen wel, maar wijsheden niet”. Zij heeft een 'stem die de stilte niet breekt'. Dat staat ergens in het liedboek, maar ik kan u het gezang niet noemen omdat ik dit zit te schrijven onder de Spaanse zon en mijn liedboek ligt thuis. Rijnsdorp zelf heeft er helemaal niet op gerekend dat zijn stem ver zou reiken of lang na zou galmen. In 1973 al, negen jaar voor zijn dood, schreef hij „Van mensen na mijn dood verwacht ik niets; geen eer, geen dank, zelfs geen herinnering, God heeft mij vrijgemaakt”.

Margreeth Maljers-Kroes, Alkmaar

Tussen kerk en keuken

Spaghettisauis en de zonden van de tong

Vorige week was er bij ons thuis een vergadering van de kerkeraad. Hoewel deze bijeenkomst openbaar heet te zijn, was ik er van overtuigd, dat de broeders mij pijnlijk verrast aan zouden kijken als ik ook knus een stoeltje bij trok, dus ik zocht mijn vertier bij een zuster, die door dezelfde vergadering het rijk alleen had.

Ze stond toen ik daar aankwam in de keuken en logenstrafte energiek de stelling, dat een mens maar een ding tegelijk goed kan doen. Ik keek vol bewondering toe hoe ze a: een was streek, b: een saus voor de spaghetti maakte, c: een cryptogram oploste en d: de preek besprak die we de zondag daarvoor hadden gehoord. Nu ging die preek over een tekst uit Jacobus nl.: het gebruik van de tong. Met name hoe je je naaste, je man, of je kind kunt kwetsen door onnadenkende woorden.

Bezwaard keek ze me aan en zei: „Ik dacht meteen toen hij begon... ai... dat slaat ook op mij... wie de schoen past, trekke hem aan”. Nu zat het modelletje mij ook als gegoeten, dus ik leefde van harte mee.

Onwillekeurig moest ik denken (want de geest van Eva om ook anderen bij mijn misstappen te betrekken, is nog steeds vaardig over mij), aan wat een vriendin, die op het synodale erf kerkt, overkwam. Hun nieuwe predikant kwam kennismaken op een regenachtige en wat sombere middag. Zij zelf was in een gedeprimeerde bui en de nieuwe predikant was ook meer met hemelwater dan spraakwater overgoten. Ze zaten zwijgend en klammig een tijdje tegenover elkaar, terwijl af en toe een van beiden een opmerking maakte, die sloeg op het weer of op iets anders ongevaarlijks. Na één van de stiltes, die een paar minuten duurde, zei de predikant bedrukt: „U zult wel denken.. Wat is die man stil!” „Om maar niet te zeggen SAA!” ging mijn vriendin met dezelfde intonatie verder, om vervolgens verwezen om zich heen te kijken en zich af te vragen wie zo iets verschrikkelijks had gezegd, want het kon toch niet dat zij dat er uit had geflapt. De dominee kleurde lichtrood en beaamde toen „Dat ook wel een beetje misschien...” Hoe ze zich er uit heeft gered weet ik verder niet.

Iets dergelijks overkwam mijn dochter. Erfelijk belast vrees ik. Om haar financiële toestand een

beetje op te vijzelen heeft ze sinds jaar en dag een baantje voor de zaterdag in een schoenenzaak. Ze vindt dat best leuk werk om te doen, vooral als de klanten haar nadrukkelijk bij de keuze van hun schoeisel betrekken. Een tijdje geleden kwam er een meisje in de winkel schoenen kopen, die ze op haar trouwdag wilde dragen. Ze had haar oog laten vallen op een paar schoenen, wit met gouden hakken en gouden strikken. Op een vertrouwelijke toon vroeg ze aan mijn dochter: „Zeg... hoe vind jij ze eigenlijk”. Op even vertrouwelijke toon zei Janneke terug. „Ik vind het echte bordeelstappertjes”. Achter haar, snakte de baas, die zich ongelukkigerwijs binnen gehoorsafstand bevond, naar adem. „Ik bedoel natuurlijk... hm... hm”, hoestte de dochter radeeloos, en gaf er een andere draai aan.

Het meisje ging de deur uit met een paar gladde wit leren pumps en dat was wel een geluk voor Janneke, want de blikken van haar baas beloofden minimaal een uitbrander. Enfin... Ze werkt er nog.

„Proef eens even”, zei mijn kerkelijke zuster en switchte moeiteloos van de ongerechtigheden van de tong, naar de spaghettisauis. Het smaakte werkelijk heerlijk en aan het eind van de avond lag haar was gestreken in de kast, de saus stond na te pruttelen, de puzzel was op een woord na opgelost, maar de preek... daar waren we nog niet klaar mee.

Opbouw

Gezocht

Mensen die mee willen denken.

Signalement

Gereformeerd:

arm, rijk,
oud, jong.

Interesse in
kerk,

maatschappij
en cultuur.

Geen behoefte
aan bevestiging
van eigen mening.

Aangeboden

OPBOUW,

abonnement:

elke twee weken
thuisbezorgd.

Artikelen over een groot
aantal onderwerpen
in een leesbare verpakking,
voor f 55,- per jaar.

Beloning

Meer mensen die
met u meedenken.

Bel nu

02154-23546

D.W.L. Milo, Nunspeet

Trommius en de vrouw

U kent de onsterfelijke figuur van Dik Trom? Een bijzonder kind, zeiden zijn ouders, en dat was-ie. Welnu, aan de faam van deze held uit onze jeugdjaren gaan we vandaag niets toevoegen. Maar liever willen we nu eens spreken over Abraham Trommius, misschien wel een voorvader van Dik Trom.

Bram Trom (op weekdagen) heette 's zondags ds. Abraham van den Trommen, en op hoge feestdagen Abrahamus Trommius. Hij leefde van 1633 tot 1719 en in zijn kleuterjaren hoorde hij veel spreken over de eerste statenbijbel, die immers in 1637 verscheen. Zeg nu eens, dat ook Abraham geen bijzonder kind was, want dat was-ie. Hij werd predikant en in 1657 beroepen te Haren Gr. – waar later onze ds. G. Visse zijn ambtelijke loopbaan beëindigde. In 1671 werd hij naar Groningen geroepen. Op zich het vermelden nauwelijks waard. Maar zijn 14 Harense jaren heeft de zeergeleerde Trommius lang niet stilgezeten: hij schreef een Concordantie op het nieuwe testament van de statenbijbel. En daar is het niet bij gebleven, want in zijn Groningse jaren voltooide hij de concordantie op het oude testament (1685/91), publiceerde voor zijn dood een concordantie op de Septuagint en liet zijn autobiografie liggen tot 1720, het jaar na zijn dood.

Wat is een concordantie ook weer? Volgens de handboeken is het een alfabetisch register van trefwoorden en verwijsplaatsen voor 1 auteur of 1 boek. Trommius had vertrouwen in de duurzaamheid van de statenvertaling. Terecht, want nog in 1952 werd zijn handboek herdrukt en de statenvertaling wordt nog volop gebruikt, al schijnt deze door de tijd te zijn achterhaald.

Werkwijze

We kunnen ons voorstellen hoe hij gewerkt heeft. Hij besepte dat de bijbel het begin en het eind van de pastorale wijsheid en het dagelijks brood voor de gelovigen is. Daarom wenste hij – voor zichzelf, zijn collega's en de bijbellezende gelovigen – een sleutel te bezitten, om *elke schriftplaats zonder tijdverlies op te sporen*.

Hij begon dus bij Mattheus en noteerde op een vel papier, waarboven een B. stond:

Boek (+ 3 Griekse woorden)
„Matt. 1:1 Het B. d. geslachts v. Jez. Chr.” Na deze regel vond hij

het woord Geslacht. Hij nam een nieuw papier, waarboven hij een G schreef en toen:

„Matt. 1: 1 Het boek des G. van Jezus Chr.”

De volgende namen – Jezus Christus, David en Abraham – schreef hij op 3 aparte vellen. Toen begon hij aan Matt. 1:2 en vond Gewinnen. Hij sloeg de stamtafel der vaders maar over en ging verder bij Mat. 1:17 „Al de G. van Abr. tot Chr.” en voegde dit op het papier G, achter het reeds bestaande trefwoord Geslacht. Hij zou dit woord nog 50 maal tegenkomen in het NT en later nog 175 maal in het oude testament.

We hebben weinig fantasie nodig om te beseffen dat zijn werktafel al gauw te klein was om alle papieren en stroken te plaatsen. Zijn hele werkvloer werd ermee bezaaid. Toen ook alle tafels en stoelen belegd waren, zijn schoorsteenmantel, zijn boekenschappen, zijn aanrecht en zijn fornuis, zijn bed en... nee, van het kleine vertrek is niets bekend...

Rekent u voor de aardigheid eens mee. Een pagina van Trommius telt ca 168 verwijsplaatsen. Er zijn 976 pagina's in oud en nieuw testament samen. Dat levert ca 164.000 verwijsplaatsen, allemaal in handwerk opgezocht, met de ganzeveer genoteerd, alfabetisch gerangschikt en eindelijk als een eenheid persklaar gemaakt.

Dat is toch monnikenarbeid? Zeven jaren van dienstbaarheid, bijzondere dienst aan het Woord, zonder dat er – als bij Jacob – een vrouw mee verdiend werd! Integendeel: er is stellig weinig speelruimte voor mevrouw Trommius overgebleven, want – en nu vertel ik de legende, die mij door mijn vaders is overgeleverd – mevrouw Trommius verscheen pas bij de slotacte te Haren op het toneel. En stelde een daad!

Toen Trommius namelijk met een zucht van dankbare trots zijn eerste boek – nadat hij de talloze kladaantekeningen in het open vuur geworpen had – aan zijn eega toonde, zei deze kritisch: *zo, is het dat nu helemaal?* En legde het kostbare manuscript boven op de vurige resten van de kladstroken, in het open vuur.

Volgens genoemde bronnen is Trommius de volgende dag opnieuw aan dezelfde taak begonnen, waarmee hij andermaal zeven jaren van zware dienstbaarheid inging. Hij was, toen hij naar Groningen ging,

juist gereed met zijn tweede manuscript en zorgde dat het ditmaal niet in het vuur maar op de drukpers terecht kwam. Veertien jaren van dienstbaarheid, en nog zijn vrouw niet verloren – indien de latere Dik Trom tot zijn nageslacht mag worden gerekend.

Ik vertelde deze overlevering aan twee zusters. Beiden hielden de adem in toen het manuscript in het vuur terecht kwam. Beiden waren geëmotioneerd. De een zei: „kan ik goed begrijpen, wanneer je als vrouw op een dergelijke manier verwaarloosd bent!” De ander zei: „nee, onbegrijpelijk, wanneer je toch van je man houdt en hem in zijn werk steunt.” En aangezien de titel meer belooft dan Trommius alleen, gaat het nu nog even over:

De vrouw

Het behoeft geen lang betoog om te stellen, dat wijlen mevrouw Trommius een hard leven heeft gehad. Niet alleen in Haren (dat was nog maar de aanloop) maar haar hele huwelijksleven. Een man te hebben, die met verplichte maaltijden en minimale bedrust in leven moet worden gehouden – nu, daar zou menige vrouw tureluurs van worden. En dat slechts om een enkel geesteskind te baren! Ze zal wel eens wat anders gewild hebben van haar droge Bram. Een huishoudster zou al lang weggelopen zijn uit de rommel.

Aan de andere kant – want eerlijk is eerlijk – heeft Trommius juist dit machtige werk kunnen voltooien, dank zij de spontane of geprikkelde hulp van zijn vrouw. Die zorgde voor zijn natje en droogje, hield hem overeind en in de kleren, reed zijn gezondheid na en inspireerde (naar wij vurig hopen) hem om dit werk, dat het drie eeuwen uithield, klaar te krijgen.

Ik ga u niet alles vertellen – maar mijn lieve moeder zei wel eens, als mijn vader 14-16 uur per dag met ambtelijke bezigheden belast was: „een predikant behóórt niet te trouwen en een gezin te stichten!” Vandaar het werkwoord monnikenarbeid. Alleen kloosterlingen kunnen zich vandaag zo iets veroorloven.

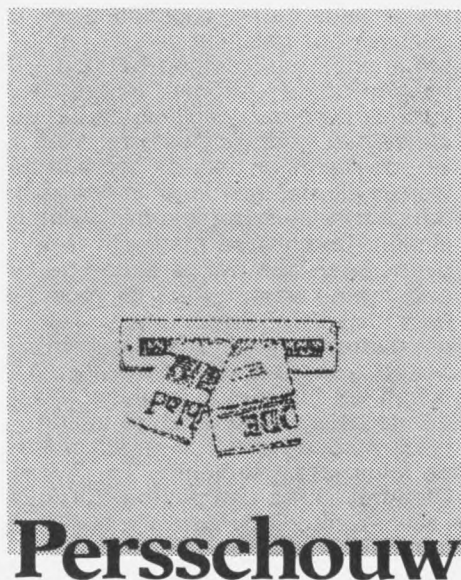
Maar wat zou uzelf nu prefereren? Een dienende Martha? Of een luiseterende Maria? Hebben we ze niet beide nodig: de dienende Martha die ons op de

been houdt en de meedenkende Maria die ons inspireert?

Vandaag

Om nog even compleet te zijn: hoe gaat zo'n werk vandaag? Wel, op de vertaling van het Ned. Bijbelgenootschap gaf Kok een concordantie uit, die door de onder ons bekende schrijver W. v.d. Kamp (destijds Kampen, nu Brits Columbia) werd ontworpen: in doorschrijfpapier, waarvan 1 deel in reepjes kon worden verdeeld, die in de sorteermachine terecht kwamen. En vandaag is dat natuurlijk al lang vervangen door de computer, het chipswonder, dat al onze problemen oplost. Maar nu zijn we van de mens naar de machine afgezaakt. En die mens heette Trommius. Een bijzondere man en dat was-ie.

Wat vind jij?

Onbekendheid met de informatie over en het werk van de Heilige Geest, maakt het voor ons niet gemakkelijk om Pinksteren te vieren. Natuurlijk, een beetje afleiding in de kerkdienst is nooit weg. Maar Pinksterfeest vieren is toch nog iets anders dan eens een andere dienst hebben? Vaak is er een zendingsdienst op die dag. Weet je, soms denk ik dat het een beetje een risico is om net op dit feest met zending bezig te zijn. Ik zal je vertellen waarom. In de stad waar ik studeerde, werd een evangelisatiedienst gehouden. Niet voor buitenstaanders, maar voor de eigen gemeenteleden. Een prachtige, enthousiaste dienst. De kerkgangers kregen aan het eind, bij de zegen, te horen dat ze nu zelf de straat op gingen om de mensen het goede nieuws te vertellen. Ik

begreep best dat dat de bedoeling was van die dienst, maar ik had zelf maar één vraag: "Hoe kom ik er achter wat het goede nieuws is." De informatie had ik wel, de verhalen kende ik wel, de kerkelijke organisatie was me niet onbekend, maar... Jezus? En... ,.... kracht om getuige te zijn..."? Zelf zo weten, dat je kunt delen?

Wanneer je met Pinksteren zending centraal stelt, ben je bezig met doen, uitvoeren en aanpakken. Prima zaak. Maar hoe en waarom? Wanneer de Persoon van de Geest je niet duidelijk is, hoe hou je dan het werk, het getuigen, vol?

"Maar wanneer de Heilige Geest over jullie komt, zul je kracht krijgen..." staat er in Handelingen 1. Opgetekend uit de mond van Jezus. Herken je dat? Heb je de indruk dat je weet wat Hij dan bedoelt? Is voor ons, voor de kerk hier, Pinksteren onder andere het feest van de kracht die we hebben gekregen om getuigen te zijn van Jezus? Het woord, dat is vertaald met 'kracht', is: dunamis. Je herkent er het begrip 'dynamiet' in. Maar verder? Herken je verder iets? Hebben wij iets ontvangen in/bij ons geloof dat enigszins op dynamiet lijkt? Het gaat me niet om vreselijk opvallende zaken; maar kunnen volhouden bijvoorbeeld en doorzetten? Hoe zou het komen dat zoveel mensen het niet zo duidelijk zien zitten allemaal of dat er zoveel werk niet gedaan wordt in de kerk omdat er geen mensen voor zijn? Kracht? We gebruiken in onze taal woorden als 'geestkracht' en 'geestdrift'. Past dat alleen voor onze eigen menselijke geest, of zegt het ook iets over de Heilige Geest? Als dat zo is, zou je dan kunnen zeggen (op weg naar het Pinksterfeest) dat we elkaar niet alleen de vraag moeten stellen wat er mist in onze kerken en/of in ons geloof, maar dat we best eens kunnen vragen *Wie* er misschien mist? Nou ja... mist. Misschien moet je wel zeggen dat we niet genoeg aandacht hebben voor Hem en voor zijn gaven en zijn vrucht. Hij — de Heilige Geest — is er. Anders waren wij niet bezig met het geloof; dan bestond er geen kerk. Dan gingen er niet iedere week weer zo'n 2 miljoen mensen naar de kerk in ons land. Dan werd er niet zoveel werk verzet; dan was er niet zoveel aandacht voor en door zoveel mensen. Dan werd er niet zoveel gegeven. Hij is er! Hij is door God aan de kerk (en dus de leden) gegeven. De vraag die blijft staan is: Krijgt Hij de kans om te doen wat Hij nodig vindt en wil?

Tot volgende week hoop ik; hartelijke groet,
Pieter Boomsma,
Jachtlaan 143A,
7313 CW Apeldoorn

In zijn jeugdrubriek in het 'Centraal Weekblad' stelt Ds. Boomsma elke

week actuele vragen aan de orde. De dingen, die hij dan te berde brengt en de visie, die hij daarin verwoordt, lijken ons ook van betekenis voor mensen, die zich niet meer jong kunnen noemen. Zo ook wat betreft dit artikel over het werk van de Heilige Geest. We vieren weer Pinksteren, zo is de bedoeling. Maar brengt het dichter bij de wezenlijke inhoud van dit heilsfeit? Hebben we oog voor de dynamiek van de Pinkstergeest in kerk en wereld? Laten wij ons meenemen door zijn golfbeweging waardoor het leven van een mens aangeraakt en veranderd wordt?

Het is goed en noodzakelijk om ons op deze zaak te bezinnen. Het is zelfs christelijke roeping! We kunnen en mogen na twee Pinksterdagen niet zeggen: Nu hebben wij de christelijke feestdagen weer gehad. Op naar de volgende Kerst! Want dan dreigt het geheel voor ons dood kapitaal te worden en staan we juist de Heilige Geest tegen in zijn werkzaamheid in ons hart, in de kerk en in de wereld. De Pinkstergeest vraagt om de volle overgave van ons door de zonde gebroken leven. Hij is eens vergeleken met de gentle man. Hij klopt op de deur. Hij forceert die deur niet. Hij trapt die deur niet in. Toen Christus vlak voor zijn Hemelvaart tegen zijn discipelen zei: ,.... en gij zult mijn getuigen zijn..." (Hand. 1:8) was dat geen bevel, maar het constateren van een gegeven. Voor de verwerkelijking van zijn beloften schakelt de Heiland mensenkracht in. Zo bouwt Hij aan zijn toekomst, die Hij verbindt aan het eeuwige geluk van al de Zijnen. Dat mogen en moeten we op een eigen manier de kinderen onder ons al leren. Want het mag ook hùn belijdenis zijn met zondag 20 H. Cat. waar het gaat over het geloof in de Heilige Geest: ,....dat Hij ook mij gegeven is om mij door een waar geloof aan Christus en al zijn weldaden deel te geven, mij te troosten en eeuwig bij mij te blijven." Dat bepaalt ons bij de kracht van de Heilige Doop! Dat is het uitgangspunt. God is met ons begonnen. We zijn niet voor niets ook in de Naam van de Geest van God gedoopt. Pinksteren zal effect in ons leven hebben als we onze Doop niet vergeten. Dan zal door Gods genade blijken, dat de wonderen de wereld nog niet uit zijn!

Enschede

O. Mooiweer

J.G. Knol, Utrecht

Verbond, welvaart en orde

Inleiding

In onderstaande beschouwing zal het niet in eerste instantie gaan over vragen die betrekking hebben op ons omgaan met ons inkomen en over ons omgaan met de natuur. Dus niet de vraag of je wel belasting moet betalen of de vraag of je wel een koelkast mag kopen. Niet dat deze vragen op zich onbelangrijk zijn. Maar voor de vraagstelling die ons nu bezig houdt zijn die vragen niet relevant. Ik zeg niet dat deze te vergelijken zijn met dat soort van vragen waarmee, zoals K. Schilder dit wel eens heeft uitgedrukt, de redacteur van een gemiddelde kerkbode wordt geconfronteerd. Vragen over bloedworst eten, fietsen op zondag en trouwen met je nicht. In het onderstaande wil ik in feite op de problematiek achter de bovengenoemde vragen ingaan en dus een relatie aanbrengen met het denken over de toekomst van onze samenleving.

Achtergronden

In onze tijd wordt de vraag naar de toekomst van onze samenleving op steeds indringender wijze gesteld. Bij het zoeken naar een antwoord op deze vraag wordt een direct verband gelegd tussen deze toekomst en het omgaan van de mensen met de krachten die in de wereld zijn gelegd en ook met het omgaan met de welvaart. Over de gehele wereld – en niet alleen in onze welvarende westerse landen – gaan er stemmen op van hen die naar voren brengen dat deze wereld aan de mens is toevertrouwd mede met het oog op de komende generaties. Met

Onder de titel 'Verbond, welvaart en orde' hield prof.dr. J.G. Knol op jl. 8 april zijn referaat op de jaarvergadering van onze persvereniging: een boeiende en inspirerende lezing over ons omgaan met onze welvaart. Er volgde dan ook een levendige discussie. In een bewerkte versie publiceren we nu dit referaat, zodat zij die de lezing gehoord hebben het allemaal nog eens kunnen nalezen, en zij die de lezing niet gehoord hebben er alsnog kennis van kunnen nemen.

De redactie

behulp van wetenschap en technologie kan door een principiële verandering in productie- en consumptiepatronen de mens toch wel in staat worden geacht om de wereld duurzaam leefbaar en bewoonbaar te houden.

Daarbij gaat het, in de moderne opvatting, niet meer alleen maar om de vervuiling en uitputting van de natuur, maar ook om de gezondheid van de mens. De wetenschap en technologie ten dienste van de uitbanning van ziekten en kwalen veroorzaakt hetzij door erfelijke factoren, hetzij door maatschappelijke verhoudingen, hetzij door consumptieve gedragingen van de mensen. In het christelijk denken over de toekomst van onze samenleving wordt de goddelijke opdracht om goede rentmeesters te zijn als beslissend motief centraal gesteld. De christenen mogen weet hebben van een bijbelse opdracht om de wereld te bouwen, te bewaren, te verzorgen en te helen als goede rentmeesters. De aarde kan de christen niet onverschillig zijn omdat de aarde als zodanig niet zal vergaan maar wel de elementen d.z. de kwade krachten die de wereld en de mensen die daarop leven nog in hun macht houden.

Tegen deze achtergrond wil ik in onderstaande beschouwing op bovenvermelde problematiek nader ingaan. Daarbij wil ik uitgaan van een m.i. in de bijbel gelegen verband tussen verbond, welvaart en orde.

Volgorde van het betoog

In de eerste plaats wil ik het kader schetsen waarin mijn beschouwingen een plaats hebben en waarop men tijdens de loop van het betoog steeds kan terug grijpen. Daarna maak ik enkele opmerkingen over het verbond en over twee kerngeboden t.w. het onderhouden van de sabbat en de zorg voor weduwen en wezen. Vervolgens worden enkele tendenties in onze moderne samenleving aangeduid en worden deze tendenties in verband gebracht met de reeds genoemde twee geboden. Tenslotte zullen enkele praktische conclusies worden getrokken.

Het kader

In de eerste plaats wil ik me wat de houding van de christenen t.o.v. de welvaart betreft aansluiten bij de nog steeds actuele analyse van de

gelijkenis van de onrechtvaardige rentmeester uit Lucas 15, zoals die in 1949 door de toenmalige Kamper oudtestamenticus Prof. B. Holwerda op een meisjesbondsdag in Amsterdam is gegeven.

De gelijkenis is bekend. De rentmeester, een notoire schurk, stelt met behulp van zijn macht, zijn toekomst veilig. De rentmeester stelt, als zijn ontmaskering aanstaande is, zijn schurkachtigheid in dienst van de veiligstelling van zijn toekomst. In een wereld vol bedrog gebruikt hij het bedrog om in de toekomst veilig te kunnen leven. En deze schurk wordt geprezen.

Christus prijst deze methodiek aan. Ook de gelovige moet aan de toekomst denken. Ook vandaag de dag wil Christus dat wij voorzichtig tegenover ons geslacht zijn. Wij moeten in onze beslissingen het oog houden op de toekomst. Holwerda vertaalt nu deze gelijkenis zo dat de christenen gebruik moeten maken van de mammon, d.i. de god van de wereld die gestalte krijgt in het geld, om daarmee hun toekomst veilig te stellen. De christen mag zich niet overleveren aan het geld, aan de god van de wereld, maar hij moet hem als schepsel gebruiken. Geld om daarmee vrienden te maken, geld om daarmee de gemeenschap der heiligen te bouwen. Want als we dat doen dan zal die zelfde gemeenschap ons ontvangen in de eeuwige tabernakelen.

Diepgravend is dan ook de slotzin: „Maar dan ook beslist mijn portemonnaie, zo vaak ik die te voorschijn haal, over mijn ingaan in de eeuwige tabernakelen”. Ik zou hierbij nog een kanttekening willen plaatsen.

Naar het mij voorkomt verdient het aanbeveling om niet zozeer de eeuwige tabernakelen in het centrum te plaatsen als wel de nieuwe aarde. Dat is deze aarde die op een punt des tijds zal worden omgezet.

Wij kunnen nu ook zeggen dat ons handelen met de krachten in deze wereld, dat ons handelen met onze welvaart, bepalend is voor ons ingaan in de nieuwe aarde als Christus wederkomt op deze aarde. Daarbij gaat het niet in eerste instantie om wat de individuele mens doet maar gaat het om de vraag wat wij als christelijke gemeenschap met de goden van deze tijd doen? In de bijbel gaat het nimmer om een casuïstiek, een opsomming van zonden en overtredingen zonder meer. Maar het gaat altijd om de instelling van het volk ten opzichte van de wetten ten leven.

Het verbond

In het bijbels denken over de mens en over zijn verantwoordelijkheden staat de verbondsrelatie centraal. Van het begin af is er een verbond waarin de unieke betrekking tussen God en de mens tot uitdrukking komt.

In de bijbel zijn er meerdere verbonden te onderscheiden. Het verbond dat God sloot met Adam en in Adam met de gehele mensheid. En de mensheid wordt nog steeds hierop aangesproken en heeft nog alles te maken met de realiteit van dit verbond.

Daarna (na de eerste regenbuien) het verbond met Noach waarin God heel duidelijk zich garant stelt voor de toekomst van onze wereld. En daarna het verbond met Abraham en zijn zaad en in Abraham met ons als geestelijke kinderen van Abraham. In het nieuwe verbond geeft God weer kansen aan de mensen. Uit de volkerenwereld kiest Jahwe zich een volk om daarin een voorbeeld te zijn voor de volkeren rondom.

Het valt buiten het kader om uitvoerig in te gaan op allerlei verschilpunten. Maar ondanks al die verschillen: elk verbond in de bijbel wordt gekenmerkt door dezelfde structuur. Er is aan de ene kant sprake van de verbondseis waarin wordt geformuleerd wat God van de mens verwacht. En daarnaast is er de belofte dat God zich verbindt aan die mens die in Zijn wegen wandelt. Dat Hij de mens voorspoedig wil maken; de mensheid die in Zijn wegen wandelt zal het welgaan.

En elk moment wanneer we weer bepaald worden bij het verbond dat God met ons en onze kinderen voortdurend sluit, spreekt Hij daarin uit dat Hij ons weer kansen geeft. Geloven in het verbond is geloven dat God ons elke dag weer kansen geeft om aan Zijn eis te voldoen. En ook geloven dat God ons echt die kansen geeft en ons wil helpen bij het volvoeren van deze opdracht. Het is dan ook duidelijk een mistekening van het verbond als wij ervan uitgaan dat we niet aan Gods eisen kunnen voldoen. Wij denken dan dat God aan ons eisen stelt die wij niet kunnen vervullen.

Wij zijn dan zo gefixeerd op de idee van zonde dat we vergeten dat God ons heel gewoon vervulling van zijn verbondseis vraagt d.i. de wereld te bouwen, te bewaren, te verzorgen en te helen. Niets meer maar ook niets minder. Dit vraagt vertrouwen dat God ons ook perspectief geeft.

Voor doemdenken is er in de relatie tussen God en mens geen plaats.

Twée geboden

In de bijbel wordt het verbreken van de verbondsrelatie beschouwd als afgoderij.

Afgoderij is dan ook vertrouwen stellen op een God die zijn beloften niet waar kan en wil maken.

Nu wil ik in verband met mijn betoog stellen dat de kern van deze afgoderij zich uitdrukt in de negatie van het sabbatsgebod en in het ontkennen van de zorg voor weduwen en wezen.

Nu weet ik wel dat er nog meer te zeggen valt over de afgoderij en de zonden die daaruit voortvloeien, maar de bijbel noemt deze zonden vele malen en zeer uitdrukkelijk.

Twée aspecten van het sabbatsgebod

Wat het gebod van het negeren van de sabbat betreft zijn er twee aspecten van belang.

In de eerste plaats heeft het gebod van de onderhouding van de sabbat een cultische betekenis. Het niet onderhouden van de sabbat krijgt dan ook in het O.T. een cultische betekenis en komt tot uitdrukking in de aansluiting bij de cultuur van de volkeren rondom.

In tegenstelling tot de andere godsdiensten erkent de bijbel de waarde van de arbeid. Arbeid is een goddelijke opdracht waaraan God Zijn zegen verbindt. In de arbeid geeft God a.h.w. de instrumenten om aan de eis van het bouwen en bewaren te voldoen. En omdat de arbeid waardevol is, daarom mag de mens rusten. Rusten en genieten van het waardevol zijn van de arbeid. Het marxisme heeft terecht de arbeid centraal gesteld terwijl de gangbare economische wetenschap maar blijft praten over het nut en de onlust van de arbeid. Maar er is ook nog een ander aspect. In het onderhouden van de sabbat spreekt de gelovige zijn geloof uit in een God die de mens garanties geeft voor zijn levensonderhoud. De mens behoeft op zondag niet voor zijn dagelijks brood te zorgen omdat deze zorg door God van de mens is overgenomen. De mens mag voor zijn dagelijks brood werken, maar water en brood zijn gewis omdat God de sabbat in stand wil houden. Een zevende, 14% van de week, wordt gegarandeerd.

En dat wordt gezegd tegen een woestijnvolk dat op de rand van het

bestaansminimum leeft.

God wil niet dat de mensen zich in hun arbeid verbonden weten met vreemde goden. Arbeid is een opdracht aan de mens gegeven en in de arbeid kan de mens zijn gaven en capaciteiten ontplooiën. En dan ook weten dat Hij zorgt.

De zorg voor weduwen en wezen

En dan is er de zorg voor weduwen en wezen. In deze zorg krijgt het grote gebod gestalte. De wereld heeft kansen in zoverre de mens zich verbonden weet met de weduwen en wezen, met de rechtelozen en de hulpelozen.

Dit is een uitdrukkelijke eis die de Here in het verbond aan de gelovigen stelt. Maar men kan ook nog verder gaan. Ook dit gebod reikt verder dan de kring van de gelovigen. Maar wel kan het leven in het verbond als voorbeeld werken voor de wereld die van een bijbels verbond niet wil weten. In het verbond weten we ons voor elkaar verantwoordelijk. Er mogen geen rechtelozen zijn.

Zorg voor weduwen en wezen betekent in het verbond erkenning van hun rechten. Deze zorg is niet primair een plicht, maar primair een recht. Weduwen en wezen hebben recht op zorg omdat zij ook kinderen van het verbond zijn. Maar nogmaals, de geboden hebben een wijdere strekking. Ook voor de wereld geldt dat weduwen en wezen rechten hebben omdat zij mensen zijn en aan ons zijn toevertrouwd. Maar het niet zorgen is het opbreken van de relatie tot de naaste. Het is juist de diepste negatie van het grote gebod. Als ik mijn medemens niet erken in zijn rechteloosheid dan breek ik de relatie met hem op. In het bijbels denken betekent dit dan ook dat ik de God die mij in het verbond plaatst met weduwen en wezen in Zijn Vaderschap negeer. Hij noemt zich toch een vader van wezen.

Deze twee geboden worden tot het gehele mensengeslacht gesproken en het is duidelijk een conserverende werking van Zijn Geest dat de zorg voor de arme en de verdrukte mens ook door mensen wordt aangevaard die niet uit het verbond denken. Christenen hebben in deze zin geen monopolie.

En gelukkig wordt ook bij niet-christenen de arbeid als zinvol ervaren. Nu mag het dan waar zijn dat bij de niet-christenen de band met de Verbondsgod is verbroken, maar dat neemt niet weg dat op allerlei

terreinen christenen en niet-christenen zich verbonden weten in hun zorg voor de toekomst en in hun zorg voor de rechtelozen in onze samenleving.

Maar van het volk van God moet een sprake uitgaan. In het verbond krijgt Gods volk weer kansen om de wereld te wijzen welke wegen er naar de toekomst moeten en kunnen worden bewandeld.

Over de welvaart

In de bijbel wordt het verkrijgen van welvaart duidelijk verbonden met de onderhouding van Gods geboden. Nu weet ik ook wel dat er ook in de bijbel teksten voorkomen die erop wijzen dat het de goddelozen goed gaat en de rechtvaardige heeft het maar kwaad te verduren. Deze voorzienigheid blijft een geheim.

Maar toch, God heeft Zijn wetten ten leven gegeven en in het onderhouden van Zijn geboden is grote beloning. De zonde heeft verwoestend gewerkt, maar uiteindelijk en in diepste wezen blijft God aan Zijn Woord getrouw.

En de wetenschap, ook de economische en technische wetenschap kan om die trouw heen.

Het begrip 'welvaart' heeft te maken met produceren en consumeren. Wanneer er meer wordt geproduceerd en geconsumeerd dan strikt nodig is, is men welvarend. Men kan over meer goederen en diensten beschikken dan voor het voortbestaan van het mensengeslacht nodig is. Door de ontwikkeling van de wetenschap en technologie is de mens in staat gesteld om welvaart te produceren.

In onze samenleving is er een sterk verband tussen produceren. Onze samenleving is gericht op de voortbrenging van goederen die door de grote massa worden gewild. Door allerlei beheers- en regeltechnieken is de industrie in staat om in de behoefte van grote massa's te voorzien. De marxistische profetie dat de massa van arbeiders het steeds slechter zouden krijgen is niet vervuld.

Alleen zucht de wereld onder de scheve verdeling van de welvaart. Maar we kunnen gerust zeggen dat God wetenschap en technologie aan de mens heeft gegeven als instrumenten in de ontplooiing van de geschapen werkelijkheid. Wetenschap en technologie zijn als zodanig niet afgodisch. Door wetenschap en technologie wordt het bittere dat er ook in de arbeid schuilt verzoet. En zijn wij in staat om op grote schaal barmhartigheid te betrachten.

Juist in onze westerse samenleving met het hoge welvaartspeil krijgt het onderhouden van de twee genoemde geboden weer fundamentele betekenis voor de toekomst van onze samenleving, maar krijgt

ook de afgoderij grote kansen. Alleen moeten we onze tijd en onze samenleving leren verstaan om in te zien dat deze twee geboden een eigentijdse invulling hebben. Dit vraagt van ons dat we opmerkzaam zijn op de tendenties die er in de moderne samenleving zijn. Met het begrip 'tendenties' wil ik naar voren brengen dat er geen sprake is van natuurlijke wetmatigheden, maar dat al deze bewegingen door mensen worden gewild en in stand gehouden.

Drie tendenties

In de eerste plaats is er een wijd verbreid geloof in de macht van wetenschap en technologie.

Wij menen via technologie en wetenschap de toekomst onder controle te krijgen. Wetenschap en technologie in dienst van de autonome mens die zich zijn eigen toekomst wil scheppen.

In de laatste tijd is hier nog een gevaarlijke ontwikkeling bijgekomen. De technocratie wil zich steeds meer gaan legitimeren door de beheersing van de wereld te laten goedkeuren door de wetenschappelijke ethiek. De ethicus wordt erbij gehaald om de resultaten en de strategie van wetenschap en technologie goed te keuren.

Op zich zelf, en het kan niet genoeg herhaald worden, zijn wetenschap en technologie gaven die aan de mensen zijn geschonken. Maar men kan aan deze beide een betekenis toekennen die uiterst bedenkelijke gevolgen kan hebben.

Achter wetenschap en technologie schuilen de creatieve mensen; de mensen van wetenschap en techniek komen steeds hoger op de sociale ladder. Hun uitspraken moeten worden geloofd en gerespecteerd.

Er ontstaat een elite van wetenschappers en technici die de pretentie hebben het leven te kunnen regelen en kunnen bepalen welk leven waardevol is.

In de tweede plaats wijs ik op de ontwikkeling van het ecocentrisch denken. De natuur, het ecosysteem staat centraal. Men bestrijdt het joods-christelijk denken waarin God de natuur aan de mens geeft. In dit denken hoort God in de natuur thuis. Men wil in feite niet weten van een God die de natuur heeft geschapen en nog steeds onderhoudt. Men heeft geen boodschap aan de goddelijke opdracht. De mens is natuur en de natuur is mens. Het behoud van de natuur krijgt dan zulk een hoge plaats op de prioriteitenlijst dat daaraan normen voor het handelen en normen voor het rentmeesterschap worden ontleend. Niet de wet Gods (waarin inderdaad het behoud van de natuur wordt geëist), maar het behoud van de natuur op zich wordt dan de norm.

In de derde plaats is er het streven naar de gezonde, de creatieve en technische mens. In de zgn. NOTA 2000 wordt dan ook de gezondheidspolitiek centraal gesteld. De gezondheidszorg in dienst van de gezondheidspolitiek.

De samenleving op weg naar de maatschappij van gezonde mensen waarbij de gehandicapte mens wel recht van bestaan heeft maar toch in diepste wezen niet voldoet aan de normen. In deze samenleving past een politiek die zoveel mogelijk het afwijkende moet voorkomen. Nu is op zich het gehandicapt-zijn, het ziek-zijn, niet wat God bedoeld heeft met Zijn Schepping. Maar tegelijkertijd kunnen we erkennen dat juist in de ontmoeting met het gehandicapt-zijn en met het ziek-zijn, ons kansen worden geboden om echt als naaste te kunnen functioneren. Deze drie tendenties wijzen naar een moderne samenleving waarin volledig wordt vertrouwd op wetenschap en technologie. En in samenhang met de wetenschappelijke ethiek wordt beslist over de waardigheid van het leven. In die moderne samenleving wordt de menselijke waardigheid steeds meer gemeten met aan de wetenschap ontleende maatstaven. De moderne mens die zich conformiert aan de grondbeginselen van de moderne samenleving krijgt dan vele gelegenheden om te rusten van zijn arbeid. Maar hij heeft geen sabbat nodig omdat hij geen weet heeft van een God die de arbeid zinvol heeft gemaakt en heeft ingepast in Zijn gang naar de nieuwe aarde. De moderne mens leeft in die wereld zonder verbondsgeschiedenis en zal steeds meer zonder historische wortels willen leven.

De orde

Deze drie tendenties passen in een orde die steeds meer wordt gedomineerd door het vrije spel der maatschappelijke krachten. Er moet weer een samenleving komen met concurrentie tussen vrije, sterke en creatieve mensen. In deze orde die gedomineerd wordt door een elite van wetenschappers en technologen wordt de arbeid gericht op de toekomst die wetenschappelijk wordt voorspeld. De arbeidende mens heeft geen belofte meer nodig dat zijn arbeid gezegend is.

In deze orde is de beste waardevoller dan de mindere en heeft dus recht op meer en beter leven. Voor een beter leven staan wetenschap en technologie garant. Een leven onder het regime van de wetenschappelijke ethiek die het oordeel zal vellen over de leefwaardigheid van het leven.

In deze orde is het uitgangspunt de onbepaalde behoeften en dus noodzakelijkerwijs ook een schaarste aan middelen. In de samenleving moet dan een keuze worden gemaakt

welk leven men menswaardig en beschermwaardig vindt. Het lot van de zieke en gehandicapte mens is overgeleverd aan een systeem van sociale wetten binnen de orde van de concurrentie.

Nu mag men niet zomaar zulk een systeem verwerpen.

Maar het gevaar is zo groot dat in het spel der maatschappelijke krachten wetenschap en technologie het voor het zeggen hebben. Zij hebben de macht en ontlene aan deze macht fundamentele rechten op respect.

Het moet wel duidelijk zijn dat ook wetenschap en technologie mogelijkheden zijn die in de schepping zijn besloten. Maar in vele gevallen krijgen wetenschap en technologie een afgodisch karakter d.i. het worden krachten waaraan de mens zich onderwerpt en moet onderwerpen.

Mogelijkheden

Keren we even terug naar het kader van de beschouwingen.

Er is de opdracht om ons vrienden te maken met de onrechtvaardige mammon; vrienden te worden met de machten van deze wereld. Dat geeft aan dat er altijd mogelijkheden zijn.

Wetenschap en technologie kunnen inderdaad welvaart brengen en tot op zekere hoogte ook wel zekerheid. Wetenschap en technologie kunnen welvaart verschaffen waarmee we goede dingen kunnen doen. We kunnen met behulp van wetenschap en technologie de aarde bouwen, bewaren, verzorgen en helen.

Maar juist als wij deze machten zien als schepsels en door God gegeven mogelijkheden, dan verliezen deze machten hun afgodisch karakter en zullen dan heilzaam zijn voor het gehele mensengeslacht. Er zijn ook mogelijkheden m.b.t. de zorg voor weduwen en wezen. Wat zijn de moderne weduwen en wezen? Zijn dat niet de ongeborenen en de afgeleefden? Gaan wij wel zorgvuldig om met het leven van deze "rechtelozen". Hebben wij niet veel meer zorg over voor ziekten voortkomende uit maatschappelijke verhoudingen en vanuit gedrags- en levensgewoonten, dan zorg voor het ongeboren leven en het leven van de ouden?

Is het te verwonderen dat Gods toorn gaat over naties waarin het ongeboren leven geen kansen krijgt en waarin afgeleefden geen plaats meer wordt gegund? Zijn abortus en euthanasie in wezen niet de perverse ontkenning van de zorg voor weduwen en wezen?

Wij leven in een samenleving waarin inkomen en werkgelegenheid belangrijke en zelfs overheersende doelstellingen zijn.

Wij leven in een samenleving waarin weinig meer wordt overgelaten aan

de zorgende God en Vader.

God is niet zozeer dood, maar hij wordt ingeruild voor wetenschap en technologie.

Het is zo verleidelijk om de beloften van het verbond te ruilen voor de beloften van wetenschap en technologie.

De mens wil zekerheden in deze tijd. Hij wil bron van eigen welvaart zijn. Hij de gezonde, de creatieve mens. Zeker die mens zal zich vanuit eigen normencomplex behoorlijk gedragen. Hij zal wel zorgen voor de inferieure medemens want wij zijn allen immers mensen. En zal dan ook wel eens een voorbeeld kunnen zijn. Maar aan deze inferieure mens een plaats der ere te geven volgens ps.113, dat kan problemen opleveren bij de verdeling van schaarse middelen. Kunnen wij nog wat doen?

We moeten geen blauwdruk willen maken van de toekomst. Wij kunnen de toekomst niet beheersen. Maar wel kunnen we ontwikkelingen onderkennen en analyseren. We kunnen gebruik maken van de goden van deze tijd o.m. om te zorgen voor de moderne weduwen en wezen. Wij kunnen meedoen in organisaties zoals de vereniging voor de bescherming van het ongeboren kind; meedoen met ouderverenigingen ter bescherming van de verstandelijke gehandicapten.

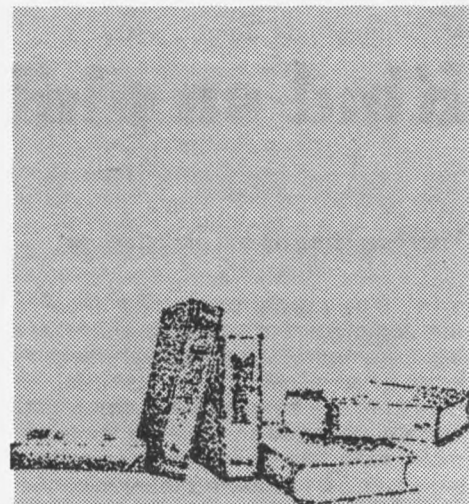
Als wij oog krijgen voor de noden die er in de wereld zijn, zien we ook dat er vele mogelijkheden zijn.

Wij kunnen pleiten voor een herinschakeling van de gehandicapte mens b.v. door ook aan vrijwilligers een inkomen te verschaffen. De middelen zijn er voor mede dank zijn wetenschap en technologie.

Ook in onze samenleving ziet men een ontplooiing van de scheppingsgaven en het is een vreugde als wij daaraan mogen meewerken.

De wereld kan ons wel eens een voorbeeld zijn als het gaat om het omgaan met goederen en met mensen. Wie zal dat ontkennen?

Maar daarom moeten wij als christelijke gemeente een voorbeeld zijn voor die wereld die het van eigen kracht verwacht. Wat zal het een vreugde zijn als door het woord van die gemeente de mensheid weer leert rentmeester te zijn ziende op de beloften die in Adam zijn gegeven en in Christus zijn vervuld.

Boekbespreking

H. Algra, Den Helder

Bekijk het even!

De Stichting Nederlands Gereformeerd Jeugdwerk heeft een handig boekje uitgegeven met tips voor het verenigingswerk.

In het boekje komen de te bespreken onderwerpen ter sprake (welke bijbelboeken, speciale thema's?). En: als je die onderwerpen bestudeert, welke hulpmiddelen staan je dan ter beschikking? (bv. de concordantie en schetsenbundels). En natuurlijk komt de vraag aan de orde die menigeen het zweet in de handen bezorgt: hoe maak je een inleiding?

Ook organisatorische aspecten worden genoemd. Een avond loopt niet vanzelf: een goede indeling is van belang. Op welke manieren kan een onderwerp besproken worden? En: wie neemt het initiatief; is daar een officieel bestuur voor nodig? (wie leidt b.v. besprekingen en coördineert plannen in de loop van het seizoen?).

Sommige verenigingen (en dat geldt niet alleen voor jeugdverenigingen!) lijken veel moeite te hebben met alles wat maar enigszins riekt naar 'organisatie'. Het gevolg is niet zelden dat er nogal wat plannen in het water vallen en avonden min of meer mislukken door onvoldoende voorstudie en leiding.

Dit boekje is buitengewoon handig om er eens bij te nemen voordat het seizoen begint. Het is in zeer begrijpelijke taal geschreven en biedt een aantal bijzonder bruikbare tips. De kosten behoeven voor niemand een bezwaar te zijn: een krant op zaterdag in de losse verkoop is vaak duurder...

'Bekijk je het even, 't verenigingsleven' kan besteld worden bij Ds. F.H. Blokhuis, Venusstraat 75, 3371 TN HARDINXVELD (01846)-11037; prijs f 1,50 (exclusief porto).

M. Vrijmoeth-de Jong, Zwolle

Kind en pinksterfeest

Vorbereiding op het pinksterfeest

Van de drie grote christelijke feesten is pinksteren het feest, dat over het algemeen de minste aandacht krijgt in onze gezinnen en samenkomsten. De zakenwereld ziet in dit jaargetijde meer in reclame rondom moederdag en de komende zomervakantie dan rondom pinksteren. Maar niet alleen het feit, dat de kommercie betrekkelijk weinig aandacht besteedt aan dit feest, ook de vakantieregelingen van de scholen zijn meestal zo opgesteld, dat er zelden van een pinkstervakantie sprake is. Dientengevolge worden onze kinderen niet door uiterlijke omstandigheden gericht op het komende feest. Ook zijn er nauwelijks bijbelverhalen te vinden, die in de dagen tussen hemelvaart en pinksteren verteld kunnen worden ter voorbereiding op het feest.

Tenslotte is de weinige aandacht voor het pinksterfeest misschien te verklaren uit de schijnbare moeilijkheid de betekenis van dit heilsfeit duidelijk aan de kinderen uit te leggen. De geschiedenissen rondom de geboorte van de Here Jezus kunnen vrij eenvoudig door middel van een tiental opéénvolgende verhalen aan een kind verteld worden. De lijdens- en opstandingsgeschiedenis geeft nog meer stof tot vertellen en is zelfs onder te verdelen in een zestien- tot twintigtal verhalen. De meeste, vooral oudere kinderbijbels gaan ons voor in het uitvoerig vertellen van die verhalen rondom kerst- en paasfeest. De pinkstergeschiedenis steekt daarbij maar sober af. Er gebeurt op de pinksterdag betrekkelijk weinig, dat in verhaalvorm aan het kind verteld kan worden. De toespraak van Petrus mag dan voor de toehoorders in Jeruzalem zeer belangwekkend zijn geweest, voor onze kinderen die van jongsafaan met de bijbelverhalen opgroeien is daarover weinig te vertellen. Ook de kinderbijbelschrijvers, die de nodige aandacht aan het pinksterfeest willen geven, hebben moeite met het weergeven van de gebeurtenissen. Zelfs de massale doopplechtigheid, de spektakulaire groei van de gemeente, en de beroering die dit in de, in onze ogen betrekkelijk kleine, stad Jeruzalem gegeven moet hebben, worden in de meeste gevallen weinig uitvoerig weergegeven. Veel steun zullen we daarom niet hebben van de kinderbijbels bij de voorbereiding van de pinksterfeestviering met onze kinderen.

De betekenis van de feesten

Bijna iedereen, die met de geloofsopvoeding van kinderen te maken heeft, of het nu in het gezin, op school of in de kerk is, gaat ervan uit, dat de betekenis van pinksteren aan kinderen veel moeilijker uit te leggen is dan die van kerst en pasen. Toch wil ik de juistheid van deze mening betwifelen. Ik vraag me namelijk af of er vaak niet de fout wordt gemaakt te denken, dat men de betekenis aan een kind heeft duidelijk gemaakt, als men de verhalen heeft verteld. Maar met het weergeven van de gebeurtenissen vanaf Zacharias in de tempel tot aan de vlucht naar Egypte heeft men de essentie van het kerstgebeuren aan het kind nog niet duidelijk gemaakt. De liefde van God voor de verloren wereld, die zo groot was, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gaf ter redding voor wie gelooft, zal in voor kinderen begrijpelijke woorden verteld moeten worden, wil men aan hen het wezenlijke van het kerstfeest bekend maken. En daarin schuilt een grote moeilijkheid, want een kind kan het abstracte begrip 'liefde' alleen begrijpen, als het gekonkreteerd wordt in een kus, glimlach, gebaar, daad of kado. Liefde is voor een kind alleen een betekenisvolle werkelijkheid, als hij iets ziet, voelt, hoort of ervaart, waar hij iets aan heeft. De Here Jezus is als baby, die twintig eeuwen geleden in een ver land werd geboren voor veel kinderen wel lief, zoals alle baby's lief zijn, en wel zielig, omdat hij in een stal werd geboren, maar Hij is voor hen geen ervaarbare konkretisering van de liefde van God. In Gods zorg voor het dagelijks eten en drinken, kleren en gezondheid ervaart het kind meer Zijn liefde dan in het zenden van Zijn Zoon naar de aarde. Daarom is de wezenlijke betekenis van het kerstfeest aan een kind heel moeilijk uit te leggen. Het lijden en sterven van de Here Jezus ter verzoening van de zonden is in zijn essentie beter te begrijpen door het – niet te jonge – kind. Het besef van zonde groeit bij het kind met de ontwikkeling van zijn geweten. Hoe meer inzicht het kind krijgt in wat goed en kwaad is, hoe sterker zijn gewetensontwikkeling is, hoe meer het zijn eigen tekortkomingen en schuld gaat inzien. De uitleg van Jezus Christus' offerdood ter verzoening van de zonden van de wereld zal door het nog concreet denkende kind meestal als kennisgeving worden aangenomen en in zijn wezen niet begrepen worden. Vertellen we het kind echter, dat Jezus

de straf voor zijn fouten en zijn schuld, zijn ongehoorzaamheid en zijn ongeduld droeg, dan kan het gebeuren, dat hij het op zichzelf toepast en dat het heel bevrijdend voor hem werkt. 'God is niet meer boos op mij, want de Here Jezus heeft mijn straf gehad', hoorde ik eens een jongetje heel opgelucht zeggen. Daarmee was de betekenis van goede vrijdag tot hem doorgedrongen. Het was concreet toepasbaar in zijn eigen leven.

De opstanding van de Here Jezus zal door sommige kinderen begrepen worden en door andere niet. Er zijn namelijk kinderen, die gekonfronteerd zijn met de dood door het overlijden van een familielid of het doodgaan van een dier en die daardoor veel bezig zijn met dood en leven. Zij zullen de blijde boodschap van pasen heel concreet kunnen toepassen op de door hen beleefde situatie en daardoor begrijpen. Andere kinderen, voor wie de dood nog ver weg is en weinig reëel, zegt Jezus' overwinning van de dood nog niet veel.

Moeilijker te begrijpen is de betekenis van Jezus' opstanding als een teken van de vernieuwing van het leven. Alleen als wij als opvoeders in staat zijn dit te verduidelijken aan de hand van concrete voorbeelden uit het leven van het kind, zal het enigszins begrepen en toegepast worden. Meestal dringen de betekenis van dergelijke begrippen pas door tot het kind als het in de puberteit is en abstract heeft leren denken. Op grond hiervan moeten we konkluderen, dat ook de betekenis van paasfeest moeilijk uit te leggen is aan een kind.

De betekenis van pinksteren

Uit het bovenstaande is hopelijk duidelijk geworden, dat de uitleg van de betekenis van een heilsfeit voor kinderen afhankelijk is van de mogelijkheid tot konkretisering ervan in zijn eigen leven. De vraag is dus of het pinkstergebeuren iets is, wat hij concreet, zintuiglijk ervaart, hoort, ziet of voelt.

De uitstorting van de Heilige Geest wordt meestal verteld, als de geschiedenis, waarin de discipelen kracht ontvingen van Gods Geest om het evangelie te verkondigen, mensen tot bekering te brengen, zieken te genezen en de kerk te stichten. Voor een kind is de komst van de Heilige Geest na zulk een verhaal weinig concreet en toepasbaar in eigen situatie. De betekenis

ervan blijft op die manier voor het kind ongrijpbaar en daarom onbegrijpelijk. En dat, terwijl de Geest aan iedere gelovige wordt gegeven als Trooster, Leider en Vernieuwer van het leven. Deze belofte van het aanwezig zijn in ons leven geldt voor een ieder, die gelooft, zowel voor ons als voor onze kinderen. Wij belijden enerzijds, dat wij met onze kinderen in zonde ontvangen en geboren zijn en van nature geneigd zijn God en de naaste te haten, maar anderzijds belijden wij ook, dat Gods Geest ons heiligt en dat al het goede, het blijde en het liefdevolle in ons leven door Hem gewerkt wordt. Als wij ons kind iets gemeens of lelijks zien doen willen we nog wel eens de opmerking maken, dat de zonde inderdaad in ieder mens zit. Indien wij echter iets moois of goeds in ons kind opmerken, zouden we moeten opmerken, dat Gods Geest dat in ons kind gewerkt heeft. Niet alleen in ons eigen leven, maar ook in dat van onze kinderen, die oprecht in de Here Jezus geloven, groeien als vrucht van de Geest: liefde, blijdschap, vrede, goedheid, geduld, vriendelijkheid, trouw, zachtmoedigheid en zelfbeheersing. In dit licht bekeken is de betekenis van het pinksterfeest niet moeilijk om aan het kind uit te leggen. De Heilige Geest woont in hem en helpt hem om vriendelijk te zijn, om zijn geduld niet te verliezen, om lief en blij te zijn, om de vrede te bewaren, om goed en trouw te zijn en bovenal om te geloven en God lief te hebben. Heel concreet kunnen we bij al het goede en fijne, dat we in ons kind zien, hem erop wijzen, dat de Heilige Geest hem dat geeft. In onze kringen is het nog wel eens de gewoonte het kind te waarschuwen, dat het moet luisteren naar de stem van zijn geweten. Is het echter niet bijbelser hem te leren gevoelig te worden voor de stem van de Heilige Geest, die in hem woont? Aleid Schilder verwijt de gereformeerde opvoeders hun kinderen vaak een schuldgevoel aan te praten, waarvan ze levenslang last houden. Hulpeloos, maar schuldig. Indien wij in de opvoeding van onze kinderen blijven staan bij het van nature zondig zijn van hen, zonder oog te hebben voor de heiligmakende kracht van de Geest in hun levens, praten we inderdaad het kind heel snel een schuldgevoel aan. Vaak zonder dat we dat beseffen en bedoelen. Echter dankzij de liefde van de Vader, het verzonnende offer van Christus en de vernieuwing door de Heilige Geest mogen we bij onze kinderen werken aan een positief beeld over zichzelf. De betekenis van pinksteren uitleggen aan het kind kan dagelijks heel eenvoudig gebeuren: 'Jan, jij hebt jezelf goed beheerst door niet boos te worden. Dat heeft de Heilige Geest in jou gewerkt. Fijn is dat' of 'Je mag de Here wel bedanken,

Mieke, dat Hij je hielp om trouw te blijven'. Zulke complimenten bevorderen het positieve zelfbeeld van het kind, wat zo nodig is voor een verder goede ontwikkeling. En Gods kinderen mogen en behoeven niet te min van zichzelf te denken.

Pinkstersymbolen

Uit verschillende reacties op mijn artikel 'Kind en Paasfeest' heb ik begrepen, dat diverse ouders getracht hebben door middel van zichtbare symbolen de aandacht van de kinderen op het paasfeest te richten en zo hun vragen naar de betekenis uit te lokken. Wat ik in dat artikel schreef over de viering van het paasfeest geldt uiteraard ook voor het pinksterfeest. Sfeervolle versiering, feestelijk gedekte tafels, bijzonder eten, een andere bijbellezing dan anders, het zingen van pinksterliederen, het voorlezen van een zendingsverhaal, het plaatsen of ophangen van pinkstersymbolen, -

en er zijn nog veel meer mogelijkheden te bedenken - , zullen de kinderen aanspreken en ons de gelegenheid geven er een echt feest van te maken.

Als symbolen zijn bijvoorbeeld te gebruiken afbeeldingen van een duif (Heilige Geest), vlam (tongen als van vuur), Bijbel (geïnspireerd door de Geest), waterdruppels of doopvont (doop), regenboog (trouw), anker (hoop), hart (liefde) en een aantal mensen, die elkaar vasthouden (gemeente).

Misschien is het ook aardig om een schellekoordje of mobiel te maken, waaraan in de dagen tussen hemelvaart en pinksteren iedere dag een afbeelding van een vrucht wordt gehangen, met daarop de naam van één van de vruchten van de Geest, die genoemd worden in Galaten 5:22. Op de tiende dag, als het pinksterfeest is, kan het geheel vervolmaakt worden met een duif als teken van de Heilige Geest, die de vruchten in ons laat groeien.

Henk Woldring,
De franse revolutie;
Een aktuele uitdaging.
200 blz., f 27,90;
ISBN 90 242 0917 X;
Uitg. J.H. Kok, Kampen

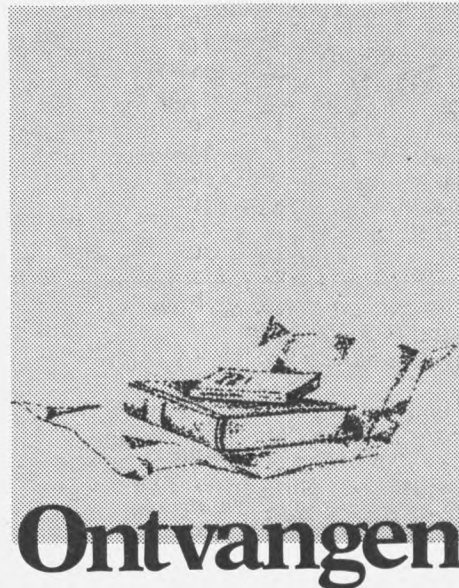
Ds. D.H. Borgers, dr. R.H. Bremmer, dr. A. Noordegraaf, e.a.,
Reformatische Stemmen -
verleden en heden.
Bundel t.g.v. het vijftigjarig bestaan van de Willem de Zwijgerstichting.
228 blz., f 37,50;
ISBN 90 72462 04 1;
Uitg. Willem de Zwijgerstichting, Apeldoorn

Inge Oostdijk,
Bid je mee tot onze Vader?
Kindergebeden.
80 blz., f 17,90;
ISBN 90 6015 809 1;
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld.
Met tekeningen van Janni Groen-Meijering.

Dr. J. Vlaardingerbroek,
Jezus Christus tussen joden en christenen.
98 blz., f 16,90;
ISBN 90 242 4268 1;
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Ds. K.H. de Groot (red.),
Informatieboekje voor de Ned. Geref. Kerken 1989.
216 blz., f 13,90;
ISBN 90 6064 694 0;
Uitg. Buiten en Schipperheijn, Amsterdam

Ds. M. Drayer e.a. (red.),
Jaarboek van de Chr. Geref. Kerken in Nederland 1989.
272 blz., f 13,75;
ISBN 90 6064 695 9;
Uitg. D.J. van Brummen/Buiten en Schipperheijn, Amsterdam

J. Westert,
Staking en andere vormen van collectieve actie.
111 blz., f 16,50;
ISBN 90 71371 07 7.
Uitg. Geref. Maatsch. Verbond, Postbus 547, 8000 AM Zwolle.
(Te bestellen door overmaking op giro 512097, GMV, Zwolle)

Dr. W. de Greef,
Johannes Calvijn,
zijn werk en geschriften.
236 blz., f 49,75;
ISBN 90 6140 176 3;
Uitg. De Groot Goudriaan, Kampen.

Céles Kleenaerd,
Dichter bij het ziekbed. Gedichten.
47 blz., f 10,-;
ISBN 90 242 4512 5;
Uitg. J.H. Kok, Kampen

R. Ganzevoort, Wormerveer

Samenwonen wordt toch niet verboden?

Er was eens een tijd dat de zaken rond het huwelijk vanzelfsprekend waren. Iedereen sloot op dezelfde manier een relatie voor het leven. Vandaag de dag is er nogal wat gaande rond het huwelijk. De een woont samen mét, de ander zónder vergunning. En van de mensen die wel officieel trouwen is een deel niet geïnteresseerd in de kerk en een ander deel vindt het stadhuis eigenlijk maar flauwekul. Waar gaat het nu eigenlijk om bij het huwelijk? We spraken met trouwlustigen, wierpen een blik in het wetboek en sloegen er de Bijbel op na.

We hebben het in dit artikel niet over de inhoud van de relatie. Er zijn goede en slechte huwelijken net zo als er goede en slechte samenwoningsrelaties zijn (is daar geen beter woord voor?). Ook kun je waarschijnlijk niet zeggen dat mensen die hun huwelijk in de kerk laten inzegenen gelukkiger zijn dan mensen die dat niet doen. Wat in elke relatie van levensbelang is is de trouw tussen de partners. Wat dat betreft is een relatie van mensen die samenwonen omdat je dan makkelijker uit elkaar kunt gaan beslist af te wijzen. Datzelfde geldt echter voor een huwelijk nu in onze tijd scheiden steeds makkelijker wordt!

Alleen het begin verschilt

Harm en Lieke gaan binnenkort trouwen nadat ze al enige tijd samenwonen. Harm: „Vroeger wilde ik blijven samenwonen, zag ik geen wezenlijk verschil. Ik was zelfs nogal tegen het huwelijk, omdat het zo belemmerend op me overkwam. Nu wil ik graag trouwen. Waarom? We zijn er nu aan toe, gevoelsmatig.” Het verschil tussen een samenwoningsrelatie en een al dan niet ingezegend huwelijk bestaat alleen uit de manier waarop het gesloten wordt en waar het begint. Het huwelijk legt een kader van beschermende regels om de relatie heen, die beschreven zijn in het burgerlijk wetboek. Ten overstaan van de ambtenaar van de burgerlijke stand en de getuigen wordt door beide partners verklaard dat ze de ander aannemen tot echtgeno(o)t(e) en trouw alle plichten zullen vervullen. Direct na die verklaring is het huwelijk een feit en mag (het hoeft niet!) de vrouw (ook) de naam van haar man dragen. Er mag volgens het wetboek pas na dit officiële huwelijk een kerkdienst worden gehouden. De echtgenoten zijn elkaar volgens

het wetboek trouw, hulp en bijstand verschuldigd. Verder moeten de echtgenoten samen de kinderen verzorgen en opvoeden en ze moeten bij elkaar wonen. De plaats van samenwoning wordt onderling geregeld. Vroeger had de man het laatste woord, tegenwoordig niet meer. Geschillen kunnen nu door de rechtbank worden beslist. Tenslotte worden grote financiële beslissingen – bijvoorbeeld een huis (ver)kopen – ook samen genomen. Het burgerlijk huwelijk biedt dus vooral bescherming.

Kerk of stadhuis?

Hoe belangrijk is het burgerlijk huwelijk in vergelijking met de kerkelijke bevestiging? Je zag al dat het wetboek geen kerkdienst toestaat voor het huwelijk gesloten is. Maar wat denken de paartjes zelf over het stadhuis? Formaliteit of Fundament? Carla is sinds vier maanden getrouwd met Huub. Ze zegt: „Het trouwen op het gemeentehuis betekent niet zoveel voor me, het hoort gewoon zo. Trouw beloven voor God, daar draait het om voor mij. Voor de overheid is een huwelijk niet zo iets bijzonders. Samenwonenden en gehuwden worden steeds meer gelijk behandeld, bijvoorbeeld bij het geven van uitkeringen”.

Henk en Judith zijn drie maanden getrouwd. Judith: „Het burgerlijk huwelijk wordt nogal ondergewaardeerd door christenen. Hét hoogtepunt van de dag is voor hen de kerkelijke inzegening. Trouwen hoort bij de kerk, vinden ze”. Henk: „en dat terwijl je helemaal niet trouwt in de kerk. Het is niets anders dan de bevestiging en inzegening van het huwelijk dat al gesloten is. Trouwen is een bijbels gegeven, en het is dan ook niet vreemd dat mensen zo redeneren, maar ze vergeten dan dat het eigenlijk de taak van de overheid is om namens God de huwelijken te sluiten”.

Het kerkelijk huwelijk bestaat niet. Tenminste... in Nederland. Bij ons kun je alleen op het stadhuis trouwen. De kerkdienst is bedoeld voor de inzegening van de relatie. Dat noemen we ook wel de bevestiging. Wat is nu het wezenlijke van de huwelijksluiting: het stadhuis of de kerk? Zegt de Bijbel daar iets over?

De Bijbel en relaties

Als je in de Bijbel gaat zoeken naar relaties tussen mensen moet je

beginnen in Genesis 2. Terwijl bij de schepping telkens staat dat het goed is lees je opeens dat het niet goed is dat de mens alleen is. De mens is gemaakt om een partner te hebben. God heeft het verlangen naar een relatie in ons hart gelegd. Wie eenzaam is en hunkert naar liefde mag weten dat hij daarvoor gemaakt is! Iedereen heeft iemand nodig om zichzelf te kunnen zijn. Dat is geen af dwalen van het onderwerp. We hebben het namelijk niet over een abstract ethisch probleem van wat wel en niet mag maar over mensen die behoefte hebben aan geborgenheid, tederheid, liefde, relaties en ook seksueel contact, mensen zoals wij zelf. We hebben relaties nodig, en in die behoefte moet worden voorzien om te kunnen leven. Het probleem is alleen dat na Genesis 2 de zondeval van Genesis 3 volgt. De mens verwacht de vervulling van zijn verlangens niet meer van God maar eist de vrijheid op om zelf anders te beslissen. Daarmee zijn dus onze menselijke verlangens en behoeftes nog steeds gaven van de schepping, maar ze zijn nu bedreigd door de zonde van de ongehoorzaamheid. Het is gevaarlijk geworden. Daarom is het zo belangrijk om aan God te vragen welke beschermende regels Hij om onze verlangens en relaties heen wil zetten.

Inhoudelijk is het heel duidelijk in de Bijbel dat een relatie is gebaseerd op trouw en liefde. Dat is de eerste bescherming. Vandaar ook de felheid waarmee in de Bijbel echtscheiding wordt afgewezen. Alleen als het huwelijk door overspel feitelijk al opgeheven is kan het ontbonden worden. De bescherming van de partners staat centraal. Dat is daarom zo belangrijk omdat we juist in een seksuele relatie onszelf zo kwetsbaar maken dat daar een grondige bescherming nodig is. Alleen binnen een veilige huwelijks-gemeenschap is er ook alle ruimte voor de geslachtsgemeenschap.

De Bijbel en de huwelijksluiting

Wanneer is dan de relatie zo beschermd dat er volgens God ruimte is voor de intiemste vorm van contact? De huwelijksluiting – om het zo maar te noemen – bestond uit drie gedeelten. In de eerste plaats was er een officieel gedeelte. In het oude Testament moest daar een bruidsschat aan te pas komen als een soort contract. In latere tijden werd dat het burgerlijk huwelijk, en een moderne vorm ervan is ook het

zgn. samenwoningscontract. Dat zijn allemaal vormen voor het officiële deel van de huwelijksluiting. Dit is de wettelijke bescherming van de relatie.

Daarna was er het openbare, feestelijke deel van de huwelijksluiting. Met een groot feest in het midden van de familie- en dorpsgemeenschap mocht iedereen meevieren in het feest. In de tijd van de Bijbel viel die gemeenschap eigenlijk ook nog samen met de geloofsgemeenschap. Je kunt dan ook zeggen dat dat „voor God en zijn gemeente” gebeurt. Dit is de sociale en geestelijke bescherming van de relatie. Pas daarna volgde de derde stap: het persoonlijke en intieme gedeelte van de huwelijksluiting. Als de beschermingen zijn aangebracht kun je elkaar ontmoeten in de veilige geborgenheid. Daar is de juiste tijd en plaats voor de intiemste ontmoeting van een man en een vrouw die naar elkaar verlangen. De Bijbel noemt dat zo dat ze tot één vlees zullen zijn.

De belofte

Carine en Paul gaan bijna trouwen. Ze wonen eerst een paar maanden samen. Carine daarover: „Nee, *samenwonen is niet echt onze keus. We hebben het gedaan omdat we nu een huis konden kopen en omdat het teveel geld kostte om verscheidene maanden dubbele woonlasten op te brengen. Voor mij is het huwelijk heel belangrijk. Je vraagt Gods zegen over je leven samen en dat is iets waar je zeker niet zonder kunt! Het burgerlijk huwelijk betekent voor mij ook wel wat omdat ik dan de naam van Paul krijg. Dat heb ik altijd iets heel moois gevonden, de naam te dragen van degene met wie je je verbonden weet.*”

Het is te makkelijk om te zeggen dat samenwonen niet mag. De Bijbel zegt nergens „gij zult eerst ten stadhuis gaan”. Maar het is ook te makkelijk om te zeggen dat je het dus zelf mag weten. De hele structuur van de Bijbel wijst er op dat je niet met zijn tweetjes en een goed glas wijn zegt dat je het samen gaat proberen. Om het diepste van het menselijke contact te beschermen is een officieel contract nodig en een openbare belofte dat je – wat er ook gebeurt – bij elkaar blijft. Als je het niet kunt opbrengen om die belofte uit te spreken moet je je serieus afvragen wat je partner voor je betekent.

Het probleem bij samenwonen is dus niet dat het verboden is, maar dat het begin ervan naar Gods normen onvoldoende is. Je neemt een voorschot op je relatie zonder de garantie in te bouwen. Je mist het openbare deel, en ook het officiële deel (tenzij je een samenwoningscontract sluit, maar dat is evenveel werk als trouwen). Ook het burger-

lijk huwelijk zonder meer of een samenwoningscontract is maar een onderdeel van de Bijbelse huwelijksluiting. De vorm van het officiële gedeelte is niet wezenlijk, maar wel de afspraak van rechten en plichten. Toch is zelfs dat op zich nog niet genoeg. Je mist dan nog de belofte voor God en zijn gemeente. Daardoor is de sociale en geestelijke bescherming van je relatie niet aanwezig.

Er is namelijk nog een gemeenschap in het geding: de gemeenschap der Heiligen. Zoals de huwelijksgemeenschap de geslachtsgemeenschap beschermt, zo beschermt de geloofsgemeenschap de huwelijksgemeenschap. We mogen als Lichaam van Christus leven zoals het Hoofd het wil. Daarom mogen we ook elkaar steunen in de moeilijke tijden die je in elke relatie meemaakt. Als er meer en eerder steun gezocht zou worden zouden er waarschijnlijk minder echtscheidingen nodig zijn.

Zo zie je dat de stappen die genomen worden een bescherming zijn van je relatie. In het officiële en in het openbare gedeelte bouw je steunpilaren die je later wel eens hard nodig kunt hebben als het moeilijk wordt. Het echte huwelijk wordt niet gesloten op één plaats. Het bestaat uit drie stappen ter bescherming van twee mensen. En een drievoudig snoer kan niet spoedig verbroken worden.

R.R. Ganzevoort
met bijdragen van J. Veerman

Om verder te praten en te denken:

- * Welke redenen zouden er kunnen zijn om niet eerst te trouwen? Hoe terecht zijn die redenen?
- * Wat moet je met je gevoelens en verlangens aan als je ze niet kunt uiten binnen Gods grenzen?
- * Is het erg als het burgerlijk huwelijk wordt afgeschaft?
- * Hoe kun je als gemeente om relaties van mensen heen staan?
- * Hoe kunnen jongeren en ouderen over deze vragen samen zoeken naar Gods wegen?

H. Algra, Den Helder

Het zaad is gezaaid...

Twee verpleegkundigen schreven een scriptie over het doorgeven van het geloof aan verstandelijk gehandicapten. Ik vroeg hen waarom ze dat onderwerp gekozen hadden. Ze hadden al eens verteld helemaal geen kerkelijke achtergrond te hebben. En op de instelling waar ze werkten had de geloofsverkundiging bepaald geen belangrijke plaats in het leven van alledag.

Wat beweegt dan iemand van een jaar of 18 om zich te verdiepen in dit onderwerp? Vroeger, zo'n tien jaar geleden, waren ze een paar keer op een vakantiebijbelschool geweest... Het had een diepe indruk achtergelaten. Ze gingen daarna niet naar een kerk. Toch had de boodschap van die vrijwilligers in de vakantie hen niet losgelaten. Nu ze op eigen benen stonden, vroegen ze zich af wat mensen beweegt om zo'n boodschap te vertellen. De mensen die die bijbelschool leidden, hebben de vruchten misschien niet gezien. Maar het zaad was wél gezaaid... Het lag er nog, klaar om te ontkiemen...

ngj

STICHTING
NEDERLANDS
GEREFORMEERD
JEUGDWERK

Schetsenbundel

In februari van dit jaar zag een nieuwe NGJ-schetsenbundel het licht onder de titel 'Licht der wereld'. De schrijver, Ds. J. Mudde uit Breukelen, besteedt hierin tien schetsen aan het onderwerp EVANGELISATIE. De eerste schetsen geven een stevige bijbelse ondergrond, in de rest wordt één en ander praktisch uitgewerkt. Het gaat dan over vragen als: lokken onze kerkdiensten; is een campagne bijbels.

Als jullie ook eens willen doorpraten over het hoe en wat van evangelisatie, kun je wellicht een aantal weken met deze bundel aan de gang. Een mooi onderwerp om het volgende seizoen mee te starten bijvoorbeeld! Je kunt deze bundel bestellen bij Joke Vos-Niewold, Stolwijkstraat 42-3, 1059 XX AMSTERDAM, 020-153770.

Jeannette Westerkamp

Post uit Rwanda:

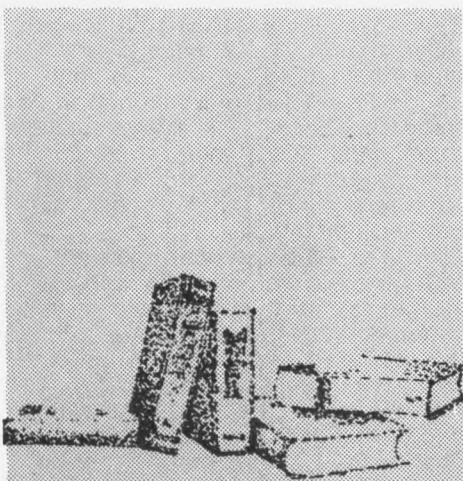
Voor de kinderen

Alles is anders

Heb jij dat ook wel eens dat je in de morgen wakker wordt en denkt: „Hé, waar ben ik?” Net of je ergens ver weg, uit een ander land komt? En dan, langzaam maar zeker, herken je je eigen kamer, maar een beetje van je droom blijft toch nog een tijdje hangen. Stel je nou eens voor dat je wakker wordt en je bent echt helemaal op een ander plekje op de wereld waar alles anders is. Dat gebeurde met ons. 's Nachts stapten we in een vliegtuig en 's morgens waren we in Rwanda, een land in Afrika (zoek het maar op in de atlas). Alles is anders hier. Het land is vol heuvels en bergen en er is nauwelijks een vlak stukje te vinden. Er zijn maar een paar wegen met asfalt, de rest is rood stof. De planten die in Nederland in de venterbanken staan, groeien hier zo maar langs de kant van de weg en zo groot dat ze in geen kamer zouden passen. De mensen zijn donker en praten Kinyarwanda. Kun jij dat verstaan? Wij niet hoor, maar we beginnen al een paar woorden te leren. Bijvoorbeeld wanneer iemand ons vraagt "AMukuru?) Dan zeggen we "Ni meza) „hoe gaat het?” betekent dat, „het gaat goed”. Gelukkig gaat het goed met ons want iets anders kunnen we nog niet zeggen. We wonen in een huis dat lijkt op een vakantie-huisje in Nederland – Als je de deur binnenkomt sta je zo in de kamer. Er is geen gang en geen trap en geen badkamer en geen vloerbedekking op de grond en buiten zijn de deuren naar de wc en de douche. Om ons heen wonen Rwandese mensen en Rwandese kinderen. Ze kijken naar binnen en ze moeten om ons lachen. Ze zeggen vast tegen elkaar: „Kijk eens, die mensen zien er anders uit; ze praten anders, ze doen dingen anders.” Ik weet het niet zeker, maar dat denk ik dat ze zeggen. We moeten nog een heleboel leren hier, want hier gaan we wonen. Wil je wel geloven dat je er heel moe van wordt als alles anders is? Tjonge, we vallen soms haast om van moeheid. Misschien is dat ook wel dat het hier warmer is dan in Nederland en hoger, of omdat het eten wat anders is. Het moet wennen. Ik ben benieuwd wat we allemaal zullen zien en meemaken hier. Jullie ook? Ik ga van tijd tot tijd wat opschrijven zodat jullie het ook een beetje mee kunnen beleven. Als je nog niet weet wie we zijn – dat kan want niet iedereen kent ons natuurlijk – dan zal ik dat nog eventjes vertellen. Wij zijn een vader en een moeder en drie jongens. Jonathan die 7½ is en

Matthijs die 5½ is en Gersom van 2½. De vader heet Dick en hij gaat hier lesgeven aan een school waar je voor dominee kunt leren. En ik ben de moeder en ik heet Jeannette.

Dan stop ik nu maar want ik zit zo te gapen. Tjonge wat word je er moe van als alles anders is, de volgende keer verder.

Boekbespreking

M. de Jonge, Voorburg

Dogma's – wat doe je er mee?

Prof. J. Kamphuis 'Dogma's – wat doe je er mee?'
39 bladz., f 10,- Uitgave Vijlbrief, Haarlem.

Dit dunne boekje is „geschreven met het oog op de jeugd in de kerk. Het is een bewerking van een toespraak, gehouden voor jongeren, die mij (zegt de schrijver in het woord vooraf) de vraag voorlegden: Staan dogma's de persoonlijke geloofsbeleving niet in de weg?” (5)

'Dogma', dat is kerkelijke leeruitspraak, al dan niet neergelegd in de belijdenisgeschriften, althans naar de opvatting van de auteur. Welke plaats hebben die belijdenisgeschriften en kerkelijke uitspraken in de persoonlijke geloofsbeleving?

In dit geschrift komt eerst aan de orde de verhouding van H. Schrift en belijdenis en daarna volgt een schets van het dogma als

- waarschuwbord in het geloofsverkeer; dienend de rechte geloofsbeleving en waarschuwend voor wildgroei, die hier juist het goede gewas zo makkelijk kan verstikken;
- notenschrift bij de muziek van

het geloof: het dogma geeft de noodzakelijke structuur aan de geloofsbeleving;

- het koorlied van het geloof: het persoonlijke ingebed in de gemeenschap, het lichaam van Christus;
- het antwoord op Gods Woord: staande onder dat Woord, er radicaal afhankelijk van, het manifesteert de geloofsomgang van 'de kerk van alle tijden' met de God der eeuwen en tenslotte
- het 'amen de kerk', het in vreugde méé belijden.

Een waardevol boekje, dat juist in deze tijd met hang naar individualisme en overmatige nadruk op 'het ik', leert hoe je als lid van Christus' gemeente, samen mét die gemeente, de grote werken Gods belijdt. Een voluit pastoraal geschrift.

Echter, en dat moet er wel direct bij gezegd, lees het met een kritische instelling. Omdat het uit vrijgemaakte kring komt? Beslist niet, maar omdat de hooggeleerde schrijver m.i. te weinig onderscheid maakt tussen dogma (kerkelijk belijden) en dogmatiek (wetenschappelijk bezig zijn met wat de HERE in Zijn openbaring geeft). Zo spreekt hij bijv. over 'een tot dogma verheven theologische leer' (10), over 'de taal van dogma en confessie' (19), over theologische en dogmatische opinies (38), al met al geen helder en zeker niet altijd duidelijk woordgebruik. Zit daar achter een óver-waarden van de theologie?

Je vraagt je bij lezing en herlezing af of voor de belijdenis niet een té grote plaats in de geloofsbeleving is ingeruimd. Zij toch is tot stand gekomen in de strijd tegen dwalingen, die zich in de loop van de eeuwen in de kerk manifesteerden. Daardoor mist zij soms in haar formuleringen wat vandaag ons als leden van Christus' gemeente direct aanspreekt. Dat is niet erg, als de schapen de stem van de Herder maar horen en Hem volgen. Die stem is het éénen al en daarbij kán en mag de belijdenis zeer goede diensten verlenen. Gezien de beperkte doeltelling van deze studie is het wel verklaarbaar dat er ook een zekere óver-waardering van het belijden lijkt te zijn.

Tenslotte: de schrijver is ruim in zijn tekening van geloofsleven met de belijdenis als steun. Zó ruim, dat hij het 'Ik ben van Paulus, ik van Apollos, ik van Kefas' uit 1 Kor. 1 'binnen de éné cirkel van het geloof dat we samen belijden en samen uitzeggen en uitzingen in deze wereld' (26) verantwoord acht. Waarom moesten we dan ruim tien jaar geleden terzijde gezet worden? Ook in onze kerkelijke kring zingen we het koorlied van het geloof' graag mee! Jammer is dat een vrij groot aantal drukfouten het keurig uitgegeven boekje ontsiert.

J.D. Houtman, Apeldoorn

Het Hooglied van de vreze Gods en het Hooglied der liefde

Zo zou je de beide boeken Prediker en Hooglied kunnen typeren, die door ds. F. van Deursen fijn worden uitgelegd.

De Prediker is 'Das Hohelied der Gottesfürcht', zoals Franz Delitzsch schrijft en niet 'Das Hohelied der Skepsis', zoals Heinrich Heine het typeerde. Nee, want de Prediker is geen scepticus, evenmin een pessimist, trouwens ook geen optimist, maar een realist, zoals Van D. schrijft. Ds. v. D. ziet Salomo als de schrijver van beide boeken Prediker en Hooglied. De argumenten, als zou de taal uit een veel jongere tijd stammen als ook, dat Prediker zegt, dat hij koning was en niet is, te Jeruzalem, 1:12, en dat hij rijker in wijsheid geworden is dan *allen*, die vóór hem over Jeruzalem geregeerd hadden, 1:16, terwijl vóór Salomo er slechts één koning geregeerd had, nl. David, hebben hem niet overtuigd en wijst Ds. v. D. geargumenterd af.

Toch zijn er genoeg bijbelgetrouwe uitleggers, die toch meer voelen voor een latere tijd en ik zelf voel er ook wel wat voor, gezien de hele achtergrond van een tijd als beschreven in het boek, waarin de hele samenleving ontbonden lijkt, alles op drift is en de vragen naar de zin van het leven en alle dingen gesteld worden en de angst, dat alles vruchteloos zou zijn, met onweerstaanbare kracht zich gelden laat. Waarom ook in onze tijd het boek Prediker weer zo de aandacht krijgt en zijn vragen voor ons zo herkenbaar zijn. Mij dunkt, dat de tijd van Salomo met zijn 'vrederijk' niet zo goed past.

Ijdelheid het sleutelwoord

Ds. v. D. laat zien, hoe het woord 'ijdelheid', het sleutelwoord van het boek is. Het komt van de 72 keer in de bijbel, 37 maal in ons boek voor! De betekenis is niet slechtheid of boosheid, evenmin pronkzucht, maar vergankelijkheid, vruchteloosheid.

In 't Hebreeuws is het woord 'hèbel; dat allereerst betekent ademtucht, zuchtje wind en dan beeld wordt voor alles wat vergankelijk is, maar ook voor alles wat vruchteloos is. Ijdelheid der ijdelheden wil dan zeggen het toppunt van vergankelijkheid en vruchteloosheid. In het hele boek stelt de Prediker dat thema aan de orde. Bij zijn zoeken naar wijsheid (hst. 1), het proefondervindelijk genieten van wijn, het vergaderen van grote rijkdommen enz. (hst. 2).

Hij ziet de omgekeerde wereldorde, de verdrukking onder de zon en dat

het de rechtvaardige vergaat als de goddeloze en omgekeerd; en dat vorsten te voet gaan en knechten te paard. Er is geen verschil tussen het einde van de wijze en rechtvaardige en dat van de goddeloze dwaas, de dood is de grote gelijkmaker. Dat alles maakt zo moe. Predikers boek is éénschreeuw om de Christus. Ja, want zijn slotsom is niet: Leef nu maar verder raak, zonder God of maak er een eind aan, maar het slotwoord is: vrees God en onderhoud zijn geboden. Want de Prediker kent God en die „God is Jahwe, die met Israël zijn verbond had gesloten en die wij nu mogen kennen als de God en Vader van onze Here Jezus Christus. En alle wijsheid, die de Prediker als wijsheidsleraar geeft is toch altijd weer toegepaste vreze des HEREN". (pag. 16 en 17). Ook voor de EO heeft ds. v. D. dit boek Prediker besproken en in Apeldoorn en Wezep hebben de gemeenten van zijn preken uit dit bijbelboek genoten! Hij geeft fijn onderwijs in de Schriften, zodat je met het Woord vandaag goed uit de voeten kunt.

Een paar vragen had ik. De eerste n.a.v. wat Ds. v. D. schrijft in hst. 2:15 (pg. 42) en in 8:2-4 (pg 124-127). Ds. v. D. keert zich daar tegen alle revolutionair idealisme in de politiek en in de kerk. Accoord! En inderdaad 'zullen de wijzen liever de binnenkamer betreden dan de barricaden beklimmen'. Maar ik zou wat sterker benadrukt willen zien de geoorloofdheid van profetische verontwaardiging over en het tekeer gaan tegen het vreselijke onrecht, waarbij overheden (Iran, Chili), hun onderdanen als slachtvee behandelen. En kan gelovig verzet tegen de bezetter in oorlogstijd niet een uiting zijn van de 'vreze des HEREN'?

Mooie dingen schrijft Van D. over het genieten van het leven met de vrouw, die je liefhebt, over het plezier maken in de o zo korte jeugdjaren. „Loop niet aan de bloemen op je pad voorbij, geniet van een maaltijd, een wandeling, een stukje muziek, van een uitje. Dat alles als heilzaam medicijn tegenover het jagen door de moderne mens, die zich nergens tijd voor gunt." Maar als Van D. dan schrijft dat je 'best eens een dutje mag doen' overdag, is het dan niet ietwat burgerlijk, wat hij als ideaal stelt? Ik zit toch dan met de vreselijke problemen van de derde wereld, met al die grote en kleine mensen, die nooit aan het genieten toekomen en dat zijn toch ook schepselen, met ons naar het beeld Gods gemaakt!

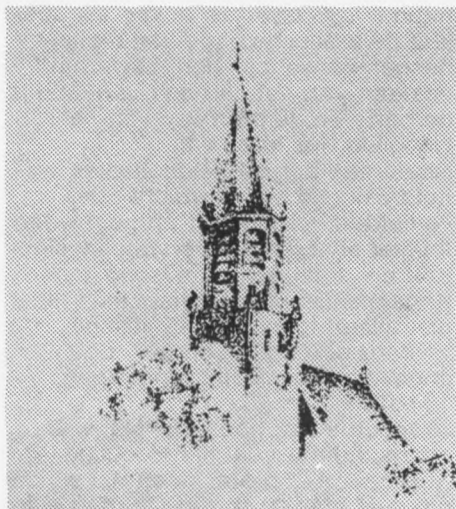
Het Hooglied der liefde

Sprak Ds. v. D. over Prediker als over „het levensleerboek, vooral voor jonge mensen", en terecht, het Hooglied is een boekje, dat een

bundel *liefdesliedjes* bevat. Dit boek laat de erotische zijde van de liefdesgemeenschap zien. Maar het bestaan van het verbond van God is de basis en de bron van wat het Hooglied ons leren wil.

Naast een bundel liefdesliedjes wil het boek zijn een *leerdicht* voor verliefden, verloofden en gehuwden en niet alleen maar verstrooiingslectuur en is het een *rotestsong* tegen Kanaänietische smeerlapperij. Maar niet alleen tegen Kanaänitische *verbeestelijking*, doch ook tegen gnostieke *vergeestelijking*. (pag. 184-187).

Je moet lezen, hoe mooi Ds. v. D. er over schrijft en dat het Hooglied helemaal niet preuts is en dat wij dat ook niet hoeven te zijn. Je mag ook erotisch genieten in de relatie met je partner. Maar let op wat hij schrijft over het feit, dat het woord voor bruid in het Hebreeuws 'de voorbehoudene', 'de gereserveerde', is. Een 'godvrezende jongeman' betreedt op zijn trouwdag 'een onge-repte tuin' en mag een 'verzegelde bron' openen. De Schrift is dus tegen voorechtelijk geslachtsverkeer. Je krijgt hier wapenen tegen de ongebonden sex, maar ook tegen de gnostieke vergeestelijking, waaraan ook een godsman als Augustinus niet ontkwam, trouwens ook de St. V. niet, blijkens de kanttekening over de borsten van de bruid als zouden dat de twee melkflessen zijn van het Oude en Nieuwe Testament! Want, zo schrijft Van D., men acht dat alles wat met het menselijk lichaam te maken had, eten, drinken, geslachtsgemeenschap, iets lager was, dat Christenen zoveel mogelijk moeten vermijden. Zijn pleidooi om de liefdesliedjes eens op muziek te zetten en te zingen op bruiloften en jeugdmeetings, is waardevol. Wie waagt zich daaraan? Intussen, dacht ik, laten we de heroïnehoertjes en anderen aan de rand van de samenleving, niet vergeten, zoals de Here Jezus hen niet vergat. Die immers at met hoeren en tollenaars. Fijn, dat er een V.B.O.K. is. Lees deze boeken. Bespreek ze op de verenigingen van jongeren en ouderen. Kostelijke lectuur. Hartelijk dank, ds. Van Deursen voor deze actuele schriftstudies. Dank ook aan de uitgever Buijten en Schipperheijn, die zorgde, dat ook dit deel uit de serie weer een stevige band had en met een duidelijke, prettig leesbare letter werd uitgegeven. Mijn complimenten daarvoor.

Kerknieuws

Evangelische Stichting Jongeren huisvesting Rotterdam

Een aantal jaren draait het ESJR-huis in Rotterdam al weer. Voor het vijfde jaar hebben bewoners hun intrek in het huis genomen om in onze stad te wonen, er wegwijs te worden en contacten te leggen. Ook oud-bewoners komen zo nu en dan binnenvallen voor de gezelligheid, een gemeenschappelijke maaltijd, bijbelstudie of een gesprek. Per 1 augustus a.s. wordt er weer ruimte gemaakt voor een nieuwe groep. Kom je in Rotterdam voor het eerst studeren, werken of wonen, neem dan contact op met onze secretaris of de hoofdbewoonster van het huis.

Hier volgen alvast wat algemene gegevens:

Het huis heeft 9 royale kamers van diverse afmeting en huurprijs. Er zijn 3 keukens en 3 sanitaire voorzieningen (douche/toilet). Op de begane grond is een gezamenlijke ontmoetingsruimte.

De huurprijzen variëren van f 200,- tot f 350,- per maand, incl. verwarming en verlichting. Het huis is gelegen aan een brede winkelstraat in het westen van Rotterdam.

Tot slot de informatie-adressen: secretariaat: P. Pals-de Jager, Viergeverstraat 8, 3067 BW Rotterdam, tel. 010-4560664; hoofdbewoonster: G. Hartman, Vierambachtsstraat 20, 3023 AM Rotterdam, tel. 010-4771013

Gemeenten in de Achterhoek

Van enkele broeders uit de Achterhoek ontvingen wij het volgende bericht:

Gaat u met pensioen of emeritaat, of denkt u gebruik te maken van één of andere regeling, zodat u over meer vrije tijd kan beschikken, overweeg dan naar de Achterhoek te verhuizen.

Een prachtig gevarieerd landschap, waar u naar hartelust kunt wandelen

en fietsen en genieten van de wel-dadige rust.

Vrije vestiging en goede verbindingen met trein en bus. Huur- en koopwoningen zijn beschikbaar. Voor inlichtingen kunt u terecht bij de volgende broeders:

Aalten – Winterswijk en omgeving: J. Postema, tel.: 05437-73176.

Borculo – Barchem: G. van Oord, tel.: 05734-1624.

Eibergen: H.W. Luiten, tel.: 05454-71351.

Neede: G.J. Hilhorst, tel.: 05450-93130.

Wij menen u deze spontane oproep niet te mogen onthouden. Wellicht iets voor u?

Ned. Geref. Kerk van Amersfoort

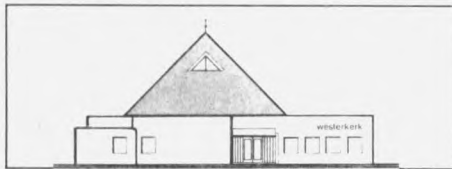
Het scribaat berust thans bij: F. Scheltens, Melafier 15, 3831 VR, Leusden-C., tel.: 033-942839.

Ned. Geref. Kerk van Zoetermeer

Het adres der kerk is: Postbus 7177, 2701 AP Zoetermeer. Het scribaat berust bij: A. van de Boogaard, Geel-Groenlaan 18, 2718 EA Zoetermeer. Tel.: 079-610281.

Ned. Geref. Kerk van Bunschoten-Spakenburg

Op 25 april jl. werd het herstelde kerkgebouw aan de van der Duyn van Maasdamlaan 6 (Westerkerk) na herstel feestelijk heropend. Hieronder een globale weergave van het vernieuwde gebouw.

NGJ-Vakantiekampen

Nieuw in Nederlands Gereformeerd Nederland! Dit jaar gaat het NGJ aan vakantiekampen doen. Voor de aanstaande zomer staat de eerste vakantieweek al gepland, namelijk van 29 juli tot en met 5 augustus.

Wat houdt zo'n week in? Veel activiteit, dat is het sleutelwoord. Sporten, rekreëren, korveën, en ook zingen en kerkgaan. Eén en ander zal plaatsvinden in en om boerderij 'De Gander', die gelegen is tussen de bossen en ander natuurschoon van Leersum.

Ons vakantiekamp is bedoeld voor jeugd tussen 16 en 18 jaar. De prijs kan geen beletsel vormen: voor een hele week met alles inbegrepen betaalt men f 275,- p.p. Iets voor jou? Ouders, iets voor uw zoon of dochter?

Over deelname aan deze eerste NGJ-vakantieweek en over andere zaken zijn inlichtingen te krijgen bij Rob van der Graaf, Kuiperstraat 33, 1531 EP Wormer, 02982-6698

Op kamers in Zwolle

Ga je studeren in Zwolle en je zoekt daar een kamer? Dan kan de Stichting

Diakonale Jeugdhuisvesting Zwolle (SDJZ) je misschien aan woonruimte helpen.

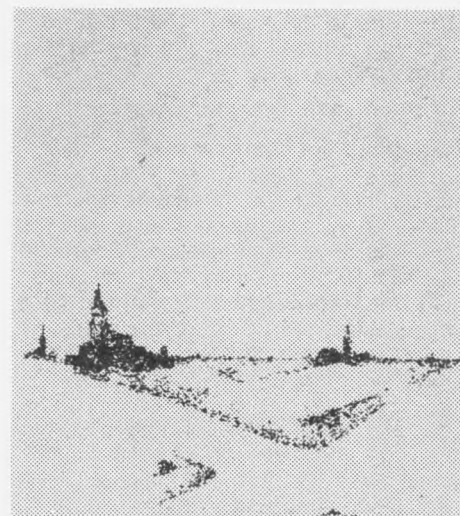
De Stichting is opgericht door de Chr. Geref. Kerk en de Ned. Geref. Kerk (II) te Zwolle.

Zij beheert een studentenhuus waar plaats is voor 14 studenten en 2 hoofdbewoners. Je woont zelfstandig, maar je behoort wel tot een christelijke woongemeenschap! De kamers van dit huis worden aangeboden voor de duur van 1 à 2 jaar. Vraag een informatie/aanmeldingsformulier aan bij: Secretariaat SDJZ, Staatsmanlaan 23, 8014 TW Zwolle

Ned. Gereformeerden in Ellecom (Gem. Rheden)

Gedurende het zomerhalfjaar zal de Ned. Gereformeerde Kerk van Doetinchem/Velp elke eerste zondag van de maanden mei tot en met oktober 1989 kerkdiensten beleggen in Ellecom. Met het Ned. Hervormd kerkbestuur is overeenstemming bereikt om voor deze erediensten gebruik te kunnen maken van het N.H. kerkgebouw in Ellecom (Gem. Rheden). Zondag 7 mei a.s. worden de diensten gehouden om 10.30 uur en om 17.00 uur. De morgendienst op 4 juni vangt aan om 09.00 uur, op 2 juli om 10.30 uur, dus om-en-om. De middagdiensten vangen steeds aan om 17.00 uur.

Voorganger zal zijn ds. J.J. van Es, predikant van de Ned. Geref. Kerk van Doetinchem/Velp en bereikbaar voor informatie onder 08309-54183. Een ieder, die deze diensten vanuit de regio Dieren/Doesburg en omgeving wil bijwonen, is van harte welkom.

Uit breder kring

Ontmoetingsdag BMZG: zaterdag 10 juni 1989

Op zaterdag 10 juni a.s. zal de BMZG weer een landelijke ontmoetingsdag houden onder het thema 'Zending en de Heilige Geest'. De internationale directeur Mike Roem-

mele uit Cyprus zal dit onderwerp belichten en belangrijke informatie geven over het werk in Azië en Noord-Afrika.

Ir. Willem van Dis – met verlof uit Nepal – en Ir. Cor Bos zojuist teruggekomen uit Bangladesh, zullen het thema vanuit de Aziatische situatie behandelen.

De plaats van samenkomst is de Reformatorische Bijbelschool, Krakelingweg 10 te Zeist en de bijeenkomst duurt van 10.00-15.30 uur. Voor kinderen vanaf 4 jaar is er een programma. Tevens is er een boekentafel aanwezig. Wanneer u vervoer vanaf het station Driebergen/Zeist op prijs stelt, verzoeken wij u contact op te nemen met de staf: tel. 03404-13741.

N.B.: Zeer onlangs heeft de BMZG een speciaal **Jeugdnummer** uitgegeven dat zeer geschikt is voor gebruik op scholen, in jeugdwerk en voor catechese. Het kan besteld worden via het kantoor van de BMZG/Interserve. Tevens is er een (gratis) **Introductienummer** verkrijgbaar, dat een helder overzicht geeft over de geschiedenis, de werkwijze en doelstelling van de BMZG, die reeds vanaf 1852 in Azië werkzaam is. Voor nadere inlichtingen en bestellingen: kantoor BMZG, Krakelingweg 10-A, 3707 HV Zeist, tel. 03404-13741

Evangelische Alliantie: 9-dagen gebed

In de periode tussen Hemelvaart en Pinksteren vraagt de Evangelische Alliantie in Nederland aandacht voor het 'negen-dagen-gebed', in de traditie van eeuwen de 'Novenen' genoemd.

Alle kerken en plaatselijke gemeenten, maar ook individuele christenen en gebedsgroepen worden opgeroepen gedurende deze 9 dagen onder meer te bidden voor een doorbraak van het werk van de Heilige Geest en een nieuw geestelijk Reveil in Nederland.

Handreikingen voor de samenkomsten in deze 9 dagen onder thema 'Uw Koninkrijk kome...' zijn verkrijgbaar bij het sekretariaat van de EA, Hoofdstraat 51a, 3971 KB Driebergen, tel. 03438-13693 of zijn te vinden in het aprilnummer van IDEA (beschikbaar op hetzelfde adres).

Evangelische Alliantie schrijft brief aan Gorbatsjov

Alle leden van de World Evangelical Fellowship (WEF) hebben in verband met recente ontwikkelingen in de USSR rond de nieuwe wetgeving op de godsdienstvrijheid brieven geschreven naar president Gorbatsjov. Ook de directeur van de Evangelische Alliantie in Nederland, Arnold van Heusden, heeft deze week een brief aan Gorbatsjov gericht, waarin hij aangeeft dat de christenen in Nederland de ontwikkelingen met spanning volgen. „We hopen dat er op korte termijn wetten zullen worden aangenomen, waardoor de

feitelijke en wettelijke positie van gelovigen in de USSR gelijk wordt aan die van andere burgers”, aldus Van Heusden.

Aanleiding voor de correspondentie is een brief van de International Religious Liberty Association in Washington, waarin staat dat volgens welingelichte kringen in de Sovjet Unie de nieuwe wetgeving zeer binnenkort in het parlement aan de orde komt. In de brief wordt verwezen naar een interview met partijlid Kharchev, dat in december 1988 verscheen in het blad Ogo-nyok.

Volgens het nieuwe ontwerp van de wet op de godsdienstvrijheid krijgen de kerken een wettelijk bestaansrecht en biedt het mogelijk het geloof via pers, radio en tv openbaar te maken. Het meest verrassend is wel, dat wordt voorgesteld het wettelijk onderscheid tussen gelovigen en ongelovigen op te heffen; het nieuwe voorstel ligt in de lijn van de akkoorden van Wenen, die in januari 1989 door de Sovjet Unie en andere Europese landen zijn ondertekend.

Themanummer over New Age

Van het christelijk onderwijsblad **BEZINNING**, dat zich ten doel stelt vanuit een bijbelse visie voorlichting te geven over actuele ontwikkelingen in het christelijk onderwijs, verscheen een themanummer over **NEW AGE**.

In dit themanummer wordt een duidelijk overzicht gegeven van de voorgeschiedenis en de achtergronden van de New Age beweging. Aan de orde komt ook wat de oorzaken zijn van de sterke toename van de invloed van het New Age denken. Voorbeelden worden gegeven waaruit het misleidend karakter van New Age blijkt. New Age praktijken, zoals meditatietechnieken en yogaoefeningen, vinden ook onder christenen steeds meer ingang, omdat men het misleidend karakter van de New Age beweging en haar denkbeelden niet doorziet.

Onder invloed van het New Age denken vindt de gedachte ingang dat God Zich niet alleen via Jezus Christus openbaart, maar dat ook de islam en het hindoeïsme wegen tot God zijn.

Er wordt in het themanummer gewezen op het feit dat de New Age beweging het onderwijs als een middel ziet om haar pedagogisch ideaal van een nieuwe mens in een nieuwe samenleving gestalte te geven. Een belangrijk doel van New Age is om via het onderwijs het denken van de jonge mensen te veranderen. Het themanummer over **NEW AGE** kan besteld worden door f 2,50 over te maken op girorekening 2.974.537 t.n.v. Administratie **BEZINNING** te Amersfoort, onder vermelding van: themanummer **NEW AGE**.

Torch run

In het weekend van 10 en 11 juni start in Utrecht een zgn. **Torch run**. In de week die volgt zullen langs twee of drie routes tegelijk groepen hardlopers de Torch van stad naar stad brengen. Deze estafetteloop, waarin het toorts-vuur door Nederland wordt gedragen door jongeren, is bedoeld om bij jong en oud aandacht te vragen voor het vuur van de evangelisatie en zending dat door de wereld gaat. Naast Youth for Christ zijn hierbij nog tal van christelijke organisaties en kerken betrokken. In een grote wereldevangelisatieconferentie (zgn. Lausanneconferentie) in juli a.s. zullen leiders van evangelisatiebewegingen over de hele wereld bijeen zijn om zich te bezinnen op de wereldevangelisatie in de 90-er jaren.

Op zaterdag 17 juni zullen de lopers van elke route in Amsterdam samenkomen waar 's middags een afsluitende manifestatie zal worden gehouden.

Twee historici zoeken voor onderzoek jaargangen van

Contact

een kerkelijk blad dat van dec. 1950 tot dec. 1968 in vrijgemaakte kring verscheen.

Reakties naar 033-726836 of 030-513017.

Interessante expositie

in Galerie-atelier
"De Lindeboom"

Dorpstraat 19, Beekbergen

Cees Flokstra
– Schilderijen
Remy Verzanthout
– Edelsmid
Tineke Willemse
– Beeldhouwwerk

Voor inl. openingstijden:
galeriehouder: Rudi M. Schut-de
Ruig, tel. 05766-1828.

Onze woning

gelegen in

Paterswolde

(Noord-Drenthe) is tegen
geringe huurvergoeding
beschikbaar voor
echtpaar in de
2e, 3e en 4e week
van juni.

tel. 05907-2739.

Matt. 5:5

Zalig de zachtmoedigen want zij zullen de aarde beërven.

Namens de familie en de gemeente maakt de raad van de (Ned.) Gereformeerde kerk te Wormer bekend, dat op 94-jarige leeftijd in den HERE is ontslapen ons geliefd gemeentelid

WILHELMINA DOORNBOS

Zij heeft onze gemeente zeer vele jaren gediend als de getrouwe, zich zelf wegcijferende hulp en metgezel van onze emeritus-predikant K. Doornbos.

Wat hij allemaal in onze gemeente heeft gedaan is voor een groot deel mede door haar opoffering mogelijk gemaakt.

Zij behoort tot de kleinen, die tot de grootsten gerekend moeten en zullen worden.

Wij gedenken haar dan ook met de grootste hoogachting en dankbaarheid.

De begrafenis heeft dinsdag 2 mei 1989 plaatsgevonden op de algemene begraafplaats te Wormer.

Praeses: A. Koers

Scriba: J.P. Wijnands

Wormer, 27 april

Adres scriba:
Dorpsstraat 150
1531 HR Wormer

Adres familie:
M. Doornbos
Rijksweg 199
9792 PE Ten Post

*Door geloof alleen,
door genade alleen,
door Jezus alleen!*

Geheel onverwachts is in Jezus, zijn Heiland, ontslapen mijn innig-geliefde man, onze zeer zorgzame en onvergetelijke vader en opa

JAN BOS

op de leeftijd van 70 jaar.

(O mijn ziel, houd goede moed voor de dag van morgen)

Kampen: A.J. Bos-van Dooren
Martha

Dronten: Peter en Alie
Jolanda, Jeanette, Jan

Kampen: Henk en Elsje
Jaap

Apeldoorn: Henk en Geke
Evert-Jan, Hanne, Lotte

7 mei 1989, IJsselkade 63, 8261 AH Kampen.

De begrafenis zal plaatsvinden, zo de Here wil, vrijdag 12 mei 1989 om 14.30 uur op de algemene begraafplaats van Kampen te IJsselmuiden.

Voorafgaande aan de begrafenis wordt er een Dienst des Woords en der gebeden gehouden in de Nederlands Gereformeerde kerk, Broederweg 34 te Kampen.

Deze dienst zal beginnen om 13.15 uur en geleid worden door de weleerwaarde heer ds. E. Zwarteveen.

A A N M E L D I N G

Het Nederlands Gereformeerd Seminarie stelt de inschrijving open voor gemeenteleden, die zich willen voorbereiden op het ambt van predikant in onze kerken. Het Seminarie stelt voor hen de propadeuse open of de vooropleiding klassieke talen (wanneer deze in de vooropleiding ontbreken).

Aanmelding of nadere inlichtingen te verkrijgen bij het secretariaat: Mgr. Bekkerslaan 13, 2286 CA Rijswijk. Tel. 070-936411.

NB: Informatie over studie wordt tevens verstrekt op de Studiedag van **20 mei a.s.** (die handelt over het onderwerp "Hedendaags Schriftverstaan").

Plaats: Havik 27 te Amersfoort. Aanvang 10.30 uur

EVANGELISCHE ALLIANTIE

De Evangelische Alliantie te Driebergen is een platform van christenen en christelijke organisaties. De EA heeft tot doel contact, overleg en samenwerking te bevorderen en gezamenlijke belangen van christelijke organisaties te helpen behartigen. De dagelijkse uitvoering wordt verricht door een team van drie personen. Wegens vertrek van de sekretaresse zoeken wij per juli/augustus een

SEKRETARESSE 50-60%

Vereisten/kwaliteiten

- Interesse voor kerk en samenleving, kerkelijk meelevend.
- Ouder dan 25 jaar
- Zelfstandig kunnen werken
- Goede beheersing van de Nederlandse en Engelse taal
- Kennis van stenografie/gebruik dictafoon
- Ruime ervaring met Word Perfect

Sollicitaties en/of aanvragen van een vollediger profiel en taakomschrijving kunt u richten aan de Evangelische Alliantie, t.a.v. de heer A.J. van Heusden, Hoofdstraat 51-A, 3971 KB DRIEBERGEN.

CHRISTELIJKE POLITIEK? MIJ NIET GEZIEN

Veel christenen menen dat politiek iets is wat hen niet aangaat. Als zij geconfronteerd worden met abortus, euthanasie, een vervuild milieu of een falende ouderenzorg roepen zij ach en wee... en kiezen voor een moedeloze berusting. *De RPF doet dat niet!*

De RPF: een andere weg

Samen met de RPF kunt u een andere weg inslaan. Een weg, gebaseerd op Bijbelse normen en waarden. De RPF kiest voor een christelijke politiek. Op weg naar een vreedzame samenleving waarin zowel de overheid als de burgers hun verantwoordelijkheid kennen:

Tegenover de schepping en elkaar.

Wordt nú lid

Christelijke politiek is hard nodig. Het is noodzakelijk voor uw toekomst en die van uw kinderen. Vandaag al, maar zeker ook morgen. De RPF staat voor die christelijke politiek. Uw steun kan daarbij niet worden gemist. Geef u dus op als lid van de RPF.

Meld u aan als lid bij:

Reformatische Politieke Federatie

Antwoordnummer 523

8070 VB Nunspeet

Telefoon 03412-56 744

